Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 786 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՕԳՈՍՏՈՍ 1886 31 (Ն. Տ.) — ՕԳՈՍՏՈՍ 1886 — 2 ՁԻԼՀԻՃՃԷ 1303

40 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԻՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ,
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳԻՐ
Գալաթիա, Նորատունկեան-խան

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

# ԱՐԵՒԵԼՔ

## ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

| | | | |
|---|---|---|---|
| Կ. Պոլսոյ համար | Տարեկան | դահեկան արժէք | 200 |
| » » | Վեցամսեայ | » » | 100 |
| » » | Եռամսեայ | » » | 50 |
| Դուռառաց » | եւ տեղական թղթատարով | տարեկան » | 240 |
| Դուռառաց համար | եւ տեղական թղթատարով | վեցամսեայ » | 120 |
| Օտար երկիրներ | տարեկան | ֆրանկ | 56 |
| » » | վեցամսեայ | » | 28 |

Դուռը գտնուած յայտարարաց համար ամսական ծախքը հնգօրեակ մը մէկ է։ Խմբագրութեան գրուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր։

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Han Constantinople.

## ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

### ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՕԳՈՍՏՓԱՌ ԻՆՔՆԱԿԱԼԻՆ ՄԵՐՈՑ ԱՊՏ-ԻԼ-ՀԱՄԻՏ Բ.

Հասնելու Թուրքիա այսր բերկրութեամբ կը տօնէ մեր Օգոստափառ Ինքնակալին բարեբաստիկ Գահակալութեան Տասներորդ Տարեդարձը։

Թուրքիոյ պատմութեան ամենէն արկածալից և ամենէն փափուկ ժամանակավիճակներ եղան այն տասն տարիներ, որոնք անցան Վեհ. Սուլթան Համիտ Բ. Կայսերի Գահակալութենէն ի վեր։

Այն կարեւոր դէպքերու մէջ ընդարձակ անցան երկիրն փայլեցան Ն. Կ. Վեհափառութեան նուրբ քաղաքականութիւնը, շրջահայեաց հայրենասիրութիւնն և երկրին կենսական շահուն պետոյց խորին նկատմամբ անձնուիրութիւնը։

Եթէ Թուրքիա բարեբախտութիւն չունենար Գահուն վրայ տեսնելու այս բարձր ձիրքերով և այս անզուգական արծանեաց օժտեալ Վեհապետ մը, ոչ ոք կրնայ ըսել թէ ո՞րչափ ծանր կորուստ ու դժբախտութիւնք իւր բաժինը պիտի լինէին արեւելեան ընդհանուր շփոթութեան մէջ։

Հայ Ազգը, դարուոր հաւատարիմ հպատակ Օսմանեան մեծափառ Գահուն, այսպիսի հանդիսաւոր առթի մը մէջ չի կրնար երախտագիտութեամբ չյիշել ինչ որ կը պարտի այնպիսի խորագէտ, հպատակասէր, իմաստուն և բարեսիրտ Վեհապետի մը արդիւնաւոր իշխանութեան։

Ամեն. Ս. Պատրիարքը Հայրն որ այսօր կը ներկայանայ Վեհ. Սուլթանին, անձամբ պիտի մատուցանէ Հայ Ազգին երախտագիտական զգացմանց հաւատիքն, և մեր ամենուս ջերմ մաղթանքներն որպէս զի Ամենակարողն Աստուած Ն. Կ. Վեհափառութեան շնորհէ երկար և բարեբաստիկ կեանք՝ երկրին նիւթական ու բարոյական յառաջդիմութեան համար իւր բարձր խորհուրդները լիովին իրագործել կարենալու համար։

ԱՐԵՒԵԼՔ, միշտ հաւատարիմ արձագանգ հաւատարիմ հայ ժողովրդեան զգացմանց, մեծ բարեբախտութիւն կը համարի իրեն՝ Ն. Կ. Վեհափառութեան Գահակալութեան տասներորդ տարեդարձին առթիւ ևս արձագանգ տալով սա սրտագին աղաղակին, որ այսօր կը բխի ամեն հայրենասէր սիրտերէ, Վոսփորեն մինչեւ Եփրատ, Ադրիանուպոլսէն ցՏիգրիս, Իզմիրէն ի Պաղտատ և Դամասկոս, և Միջերկրականէն մինչև Սեւ Ծով։ —ԿԵՑՑԷ՝ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԼ-ՀԱՄԻՏ ԵՐԿԱՐՈՐ։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, 1886

## ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

### ՓԱՌԱՒՈՐ ԷՋՄԸ ՕՍՄԱՆՆԵՐՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս տեղւոյս լրագրաց մէջ ծանուցուեցաւ, Մաճառը, իբրեւ պատմական երեւելի դէպք, այս պահուս կը տօնուի երկրորդ հարիւրամեակն Պուտայի (Բէչդա) օսմ. դրաւման դադարման։ Ցիրանձ եղէգի կայսրն անձամբ կը պատուէ այս պատմական հանդէս։ Աւելորդ է բացատրել թէ այս հանդէս հակաթուրք հանգամանք մը չունի բնաւ։ Եւրոպիոյ բոլոր ժողովրդոց մէջ, Մաճառը ամենէն աւելի թրքասէր են։ Մաճառը նաեւ երախտապարտ են Թուրքիոյ, այն ասպնջականութեան համար զոր Բ. Դուռն շնորհեց՝ Աւստրիոյ դէմ անկախութեան պատերազմին ատեն՝ մաճառ հայրենասիրաց որք ապաստանած էին Թուրքիա։ Աւստրիոյ կառավարութիւնն եւս ոգեւորեալ է թրքասէր զգացմամբ։ Երկու հարիւր տարի առաջուան Թուրքо-մաճառական թշնամութեան զգացմունք մոռցուած են բոլորովին։ Մաճառստանի օսմ. դրաւումը, փոխանակ ատելութիւն ձգելու երկուց ազգաց միջեւ, Մաճառաց սովորեցուցած է յարգել Թուրք ազգին քաջութիւնն, հաւատարմութիւնն և անձնուիրութիւնն։ Եւ յորմէ հետէ երկոքին ազգք դադրած են նիւթապէս չշափման մէջ գտնուելէ, ևս առաւել ուսած են սիրել զմիմեանս։ Այս պատմանաց մէջ, Պուտայի ազատման երկրորդ հարիւրամեակը կը նկատուի լոկ իբրեւ պատմական դէպք մը, և Մաճառք զան կը տօնեն՝ իրենց ազգակցաց մէջ ազգային զգացումը վառ պահելու և Եւրոպիոյ ցոյց տալու համար թէ որ աստիճան թանկագին կը համարեն և որչափ հաստատապէս մտադիր են պահպանել իրենց ազգային անկախութիւն։ Աւստրիա միայն, և ո՛չ թէ Թուրքիա, կրնար երբեք վշտանալ այս մաճառական արտայայտութենէ։ զի ահա երկու դարէ ի վեր է որ Թուրքիա դադրած է մաճառական անկախութեան դէմ ո՛ և է դիտում ունենալէ, մինչ յայտնի է թէ հազիւ 40 տարի առաջ Աւստրիա ոգի է բռնն կը մարտնչէր մաճառական անկախութեան դէմ, և չկրնալով յաղթահարել հայրենասէր Մաճառաց ազգու ընդդիմութեան, օգնութեան կը կանչէր զՌուսիա, և Խաղաղներ ուրից կոխան կ'ընէին զՀունգարիա։ Բայց նո՛յն իսկ Աւստրիա այսօր հաշտ աչք կը նայի մաճառական անկախութեան ոգւոյն, որ եղած է Հապսպուրկեան Դահուն պատուարներէն մին։ Ցոյչափ Մաճառք պահեն այս ոգին, Աւստրիա երկիւղ չի կրնար կրել ռուսական Թշնամութենէ, և արեւելեան Եւրոպիոյ խաղաղութիւնն և հաւասարակշռութիւնն երաշխաւորութիւն մը աւելի կ'ունենան։

* * *

Կ'արժէ որ հաճառօրիս պատմենք 1686 թուականի դէպքերն, որոց եղբը Թեկե օսմ. զօրաց Պուտայէ քաշուիլն եղաւ։ բայց օսմ. բանակին այդ առթիւ ի հանդէս բերած եղական քաջութիւնն և անձնուիրութիւնը տարօրինակ արձագանգ մ'ունեցան Եւրոպիոյ մէջ, և դաշնակից Տէրութիւնք չհամարձակեցան չարունակել իրենց հակաթուրք ընթացքը։

Պուտա քաղաքն, Հունգարիոյ նախկին ոստանն, 1526ին գրաւեցաւ Մեծն Սուլթան Սիւլէյմանի կողմէ, և յաջորդ տարին դայն առաւ Պոհեմիոյ թագաւոր Ֆերտինանտ Առաջին։ Թուրքերը վերստին գրաւեցին դայն 1529ին, և յաջողեցան իրենց ձեռաց մէջ պահել 157 տարի։ 1682ին, Աւստրիոյ և Թուրքիոյ միջեւ երկայն պատերազմ մը սկսաւ։ Այս պատերազմի առաջին երեք տարիները վճռական արդիւնք չունեցան շնորհիւ օսմ. զօրաց քաջութեան, թէեւ 1683ին աւստրական, բաւական և այլ զօրախումբք, միացեալ կրցեր էին պաշարել զՎիէննա օսմ. բուռն յարձակման մը դէմ և Թուրքիա ետ քաշեր էր իւր բանակ այդ յոյժ յաւաղացեալ դիրքէ։

1685ի ձմեռը, Լէոբոլտ Ա. կայսրն Աւստրիոյ և իւր աներորդի և խորհրդական Լոռէնի Դուքսը պատրաստեցան յաջորդ տարւոյ մեծ պատերազմին։ Իրենց յատակագիծ էր ազդու ջանքով մը ետ առնուլ զՊուտա. որովհետեւ համոզուած էին թէ ուրիշ ամեն գործողութիւնք մարդու և դրամի նորանոր կորուստներ միայն պիտի պատճառէին իրենց։ Նոյն միջոցին Ֆրանսայի և Աւստրիոյ միջև հաշտութեան կնքմամբ, Աւստրիա կարող կը լինէր իւր ամեն զօրութիւն Թուրքիոյ դէմ դարձնել, և խոստումն առացած էր դերմանական իշխաններէն, և Ինոկենտ ԺԱ. Պապն ալ մեծաքանակ գումար յանձն կ'առնուր նպաստել։

Պատերազմի յատակագծին համեմատ զոր յօրինած էր Լոռէնի Դուքսը, 1686 ի պատերազմին համար 90,000 զօրք կ'որոշուէր, և գլխաւոր բանակն ալ որում Դուքսն անձամբ կը հրամայէր, 50,000 հոգի էր։ Ասոնց մէջ կային 17,000 Դերմանք, յորս էր հաղարապետ Պիզմարք, Դերմանիոյ Իշխան-Նախարարաց Տիրն Նախայորը։ Ֆրանսայէն, Անգլիայէն, Դերմանիայէն, Սպանիայէն ևն, կամաւորներ ալ պիտի գային։ Թէեւ որոշուած էր գործողութեան սկիզ 1686 ի գարնան, բայց զօրաց համախմբումն երկար տեւելով, յունիսի մէջ միայն կրցաւ Լոռէնի Դուքսը պաշարել զՊուտա, գործեաց, հրաշալնուց և ռազմանիւթոց ամենայն կատարելութեամբ։ Աւստրական բանակին ժամանած օրն իսկ, Սավոյացի Իօժէն Իշխանին հրամայած Տրակոնները մէկ գունդը դրաւեց Պուտայի վարի քաղաքն, որ շարժուն կամուրջով միացեալ էր միջնաբերդին։ Թուրքերն անկարեւոր համարեցին այդ վայր, և կամուրջը խորտակելով, քաշուեցան միջնաբերդն։

Օսմ. պահապան զօրքը, 16,000 հոգի, բացառիկ միջոցներ ձեռք առած էր ի պաշտպանութիւն միջնաբերդին, զոր զինած էր 200 թնդանօթով։ Թշնամին բերդին առջեւ տեսնուելուն պէս, հրամայեալ Ապտ-Ուրրահման փաշա իւր քով համախմբելով քաջարի պահապան զօրքն, յորդորեց զանոնք ոգեւորիչ խօսքերով, և դրամ բաշխեց։

Պաշարումն սկսաւ անմիջապէս։ Դուքսը գործողութիւններն անձամբ կը վարէր «Վիէննայի Դրան» կողմէ, մինչ Պաւիերայի Ընտրող-Իշխանը կը հսկէր «Արբայական Դղեկին» կողմն, որ միջնաբերդին հզօրագոյն մասն էր։ Հեծելազօրքը կը կորէր պաշարելոց հաղորդակցութիւններն արտաքին աշխարհի հետ։

Յուլիս 15 ին տեղի ունեցաւ առաջին ընդհանուր յարձակումն։ Աւստրացի զօրքերն ամենայն յանդգնութեամբ յառաջ խաղացին երեք թեւերով, առանց կանգ առնելու պաշարելոց մահառու կրակին առջեւ։ Թշնամին յաղթութիւնն ապահով կը համարեր, և մինչեւ իսկ նորա կարգերէն յաղթական ձայներ կը լսուէին, երբ Թուրք հրամատարն կանխաւ զեռեղել տուած մեկ ականը պայթեցաւ, կուլ տուաւ ասորական թեւերէն մին։ Այս դէպքի հնորհիւ Պուտա մնաց Օսմանեանց ձեռքը։ Թէեւ Դուքսն օգնութիւն ղրկեց անմիջապէս, բայց Թուրքերն յաղթող եղան, և Աւստրացիք ետ մղուեցան 1,400 հոգի կորուսանելով։

Դուքսն յանմիջապէս յատակագիծը փոխեց, և ձեռնարկեց նախ ազդու ռումբակոծմամբ մը պայքարելու զՊուտա։ Տասն երկու օր միջնաբերդը ռմբակոծեցաւ անընդհատ։ Բերդին մեծ վառօդարանն օրն եկաւ, ծանր վնասներ պատճառելով։ Յուլիս 27 ին Դուքսն երկրորդ յարձակման հրաման տուաւ։ Ռումբերը պարսպաց վրայ բաւական խոշոր ճեղքուածներ բացած էին, և Աւստրացիք կը յուսային բաւական հաբեկած լինեն Օսմանցիները։

Բայց այս երկրորդ յարձակումն ալ անյաջող եղաւ։ 6,000 զօրք քալեցին «Վիէննայի Դրան» վրայ, մինչ 4,000 զօրաց գունդ մը բերդը պիտի զարնէր Դանուբի կողմէն։ Բայց այս երկրորդ գնդի սանդուխները կարճ էին, և չէին հասներ պարսպին, որոյ վրայէն Թուրքերը պարկերով լի դիւրաւառ նիւթեր կը տեղացնէին յարձակողաց գլխուն։ Այս կողմէ, Աւստրացիք անյաջող եղան բոլորովին։ Միւս Թեւն ալ որ «Վիէննայի Դրան» պիտի տիրէր, նմանապէս ետ կը մղուէր քաջ Թուրքաց կողմէ, որք նոր ական մը պայթեցնելով թշնամւոյն ուրից տակ, մեծ կոտորածի մը կը մատնէին զայն։ Բայց այս երկրորդ թեւ կը տիրէր, ի վերջ ճակատամարտին, մի քանի յաւաղացեալ դիրքերու, որով Օսմանցիք խոհեմութիւն համարեցին քաշուիլ բուն միջնաբերդն։ Այս թեւեւ յաջողութեան փոխարէն յարձակողք 2,000 հոգի կորուսած էին։ Երկրորդ կարգի յարձակող թեւք կորուսած էին դրէթէ իրենց բոլոր սպայներ։

Լոռէնի Դուքսը, կարծելով թէ Պուտա, կորուսած լինելով իւր յաւաղացեալ ամբարտակներ, ո՛չ եւս կրնար դիմադրել կ'ուզէ առանց նոր արիւնհեղութեան վերջացնել գործն, և յանձնատուութիւն կը հրաւիրէ Օսմանցի հրամատարն։ Ապտ-Ուրրահման փաշա կը պատասխանէ. «Ինձ ծանուցած էիք «թէ բերդը բռնի ոյժով պիտի գրա«ւէիք։ Երկիցս յարձակեցաք անյաջող։ «Ասուած պատժեց զձեզ։ Եթէ երբորդ յարձակում մ'ընէք, կը յու«սանք թէ Ամենակարողն, ի պատիւ իւր «Մարգարէին, աւելի խիստ պատժոյ մը «պիտի մատնէ զձեզ։»

Փաշան գիտէր թէ բերդը տկարացած էր ամիսէ մ'ի վեր կրած սաստիկ հարուածներէն։ բայց խնացած լինելով թէ Մեծ-Եպարքոսն 80,000 զօրքով կուգար յօգնութիւն Պուտայի, կուզէր ժամանակ վատնել։ Աւստրական բանակին մէջ ևս յայտնի էր թէ Մեծ-Եպարքոսին բանակն հեռի չէր։ Դանուբի ճամբան փակեցին և ամրացուցին, այն կողմէ օսմ. յարձակման մը տեղի չմնալու համար։

Օգոստ. 13ին, Մեծ-Եպարքոսն իւր բանակի մեծ մասովն հասաւ Էրձի, Պուտայէ չորս փարսախ հեռի։ Աւստրացւոց առած տեղեկութեանց համեմատ, Մեծ-Եպարքոսին միակ նպատակն էր յարմար առթիւ օգնական զօրք մուծանել բերդին մէջ, կանոնաւոր ճակատամարտ զգուշանալով։ Բայց Դուքսն ալ չէր համարձակեր վճռական ճակատամարտ մը մղել Մեծ-Եպարքոսին զօրաց դէմ. ուստի, երկուստեր անենան կռիւներ միայն տեղի ունեցան։

Օգոստի վերջն օգնութիւնք եկան Աւստրացւոց։ 12,000 զօրաց նոր բանակ մը եկաւ միանալ զՊուտա պաշարողներուն։ Դուքսը, Մեծ-Եպարքոսին զօրաց մերձակայութենէն փոյթ չընելով, անմիջապէս երկրորդ յարձակման պատրաստուեցաւ։

1686ի սեպտ. 2ին (Ն. Տ.) Թնդանօթի վեց հարուածք յարձակման նշանը տուին Թշնամի բանակին մէկ ծայրէն միւսն։

Աւստրացիք և Թուրքերը կատաղի կռիւ մը սկսան։ Օսմանցիք քաջութեան հրաշալիք գործեցին իրենցմէ քանի մը պտիկ ստուարաթիւ Թշնամւոյ մը դէմ։ Ապտ-Ուրրահման փաշա անձամբ կը վարէր իւր զօրքերը Թշնամեաց հզօրագոյն կէտին դէմ, ուր Դուքսը կեցած էր։ «Վիէննայի Դրան» առջեւ վճռեցաւ բաղմամեայ պատերազմին բախտն։ Ապտ-Ուրրահման փաշա զարնուեցաւ ինկաւ ի գլուխ իւր անձնուէր զօրաց։ Աւստրացիք, չիմանալով թէ ինչ եղաւ, արշաւեցին բերդին մէջ, և ապար առին ամեն ինչ։ Անբուր վայրագութեամբ մը, Աւստրացիք թուրք անցուցին քաղաքին բնակիչները, ծերերը, կիները, տղայքն անխտիր։ Հետեւեալ օրն, աւելի քան 4,000 դիակունք կուտակեալ էին Պուտայի հողին վրայ։ Եւրոպական պատմութիւնը նոյնչափ աբանչացմամբ կարձանագրէ Թուրքաց կորովի դիմադրութիւնն որչափ խստիւ կը դատէ Աւստրացւոց այս ձրի վայրագութիւն և այս հակամարդկային անգթութիւն։

Պուտայի դէպքը վճռական արդիւնք ունեցաւ ժամանակին եւրոպական քաղաքականութեան համար։ Եւ այս պատճառաւ կարեւոր տեղ մը բռնած է նոր ժամանակաց պատմութեան մէջ։

### ՃԻԶՈՒԻԴՔ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ԺԳ. ՊԱՊ

Կը կարծուէր թէ արդի Պապը, Ճիզուիտական խմբին ջանից հակառակ ընտրուած գալով, դէմ պիտի դնէր Ճիզուիտաց իշխանութեան։ Բայց այս օրերս վերջնապէս հաստատեցաւ թէ ազատամիտ և քաղաքագէտ համարուած Լեւոն ԺԳ. Պապն ալ բռնուած է Ճիզուիտական Ընկերութեան ցանցերուն մէջ։

Լեւոն ԺԳ. Պապը վերջերս Կոնդակ մը հանելով վերահաստատեց Ճիզուիտաց Միաբանութեան բոլոր առանձնաշնորհումներն։ Այս կոնդակ ընդհանուր զարմանք պատճառեց կաթոլիկ աշխարհին մէջ, մանաւանդ յիշելու համար, որ ուրիշ ամեն երկրի աւելի զգալի է ճիզուիտական գործունէութիւն։ Այս պապական կոնդակին առիթ եղած է Ճիզուիտական ընկերութեան ընդհանուր վերատեսուչ Հ. Անտերլիսիի մէկ գիրքը նոյն Ընկերութեան վրայ։

Յայտնի է ի պատմութենէ թէ Ճիզուիտաց Միաբանութիւնն, հաստատեալ 1534ին և վերատեսեալ Պողոս Գ. Պապէն 1540ին, երկու դար յետոյ ջնջեցաւ Կլեմէնտ ԺԴ. Պապէն, 1773 յուլիսի Կոնդակաւ։ Ֆրանսայի և Սպանիոյ կառավարութիւնք մեծ դժուարութեամբք յաջողեցան առ այս համոզել Պապը։ Ճիզուիտք ոտրոտեցուած էին թէ այդ երկու երկիրներէ և թէ Աւստրիայէն։ Երբ Ֆրանսայի կառավարութիւնը պահանջեց Ճիզուիտներէն փոփոխել իրենց Միաբանութեան կանոնները, նոցա Վերատեսուչը պատասխանեց թէ կա՛մ այդ կանոնք պիտի մնան ինչ որ են, կա՛մ Միաբանութիւնը պիտի դադրի գոյութենէ։ Պապն ստորագրեց Ճիզուիտական Միաբանութեան Ջնջումը։ բայց հարիւր մէկ քանի ամիս եղաւ մեռաւ, ո՞ պիտի ինչպէս։

180ին, Պիոս Է. պատեցնց Միաբանութիւնն որ ցայն վայր իբրեւ գաղտնի ընկերութիւն կը չարունակէր, վերակազմուելու և վերահաստատուելու Ռուսիայ մէջ։ 1814ին, ամեն ազգերք վերցուց, այսպէս ջնջելով Կլեմէնտ ԺԴ. Պապին Կոնդակն։ Այնուհետեւ Ճիզուիտք տարածուիլ սկսան։ Պապ պահանջել կրնէին ԺԴ. ի դրած արգելքին բարձումն։ Հարատեւ ամեն անկարգութեանց, անոնց այս պահանջումը գոհ ընել պարտաւորած է Լեւոն ԺԳ.։

Իտալական լրագրիք այս առթիւ դաւի սիրտ կը յիշեն Ճիզուիտաց Վատիկանու մէջ ստացած ազդեցութեան առաւելագոյնութիւնն, յորմէ դրդեալ Պապն ալ նորանոր պահանջումներ կը յարուցանէ խնայական կառավարութեան դէմ։ Օրինակի համար, Լեւոն ԺԳ. կուզէ զրկել քաղաքական կառավարութիւնն Եպիսկոպոսաց ոչնչանն հաստատող վերադրեր տալու իրաւունքէն։ Միւս կողմէ, Հաւատաքննութեան Առեանն Իտալոյ Եպիսկոպոսներուն վերստին կը պատուիրէ որ հարատաւ կռիւներու չնեռանցին խնայական ապօրէն կառավարութեան քաղաքական վէճերուն, սպառնալով թէ, ի հակառակ դէպս, պիտի ենթարկին այն պատժոց զորս Պիոս Թ. պատասխնած էր Իտալոյ Թագաւորութիւնը ճանչող ամեն Կաթոլիկաց դէմ։

Այս քանի մը դէպքեր միանգամ ընդմիշտ կը ցուցնեն թէ անհիմն են այն զրոյցք, որոց նայելով Պապն և Իտալոյ կառավարութիւնը պիտի հաշտուին եղեր։ Պապութիւնն աւելի քան երբեք անհաշտ է այժմեան գաղափարաց հետ, աւելի քան երբեք հակիսապական և հակազգային ոգիի թելադրեալ է։

(Շարունակելի)

—)( 21 )(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

## ԺԻԼ ՎԷՐՆ

## ՔԱՆ ՀԱԶԱՐ ՓԱՐՍԱԽ

### ԾՈՎԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

### ՊՍԱԿԵԱԼ Ի ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԷՆ

ԳԼՈՒԽ Ի.

ԶՈՒՐԵՐՈՒՆ ՄԱՐԴԸ

Եւ Քոնսէյլին հետ դուրս ելան վերջապէս այն բանէն՝ ուր արդելափակ եղած էին երասուն աւելի ժամերէ ի վեր։

—Եւ այժմ, պարո՛ն Արոնաքս, մեր նախճանն ալ պատրաստ է։ Թոյլ տուէք ինձ որ առաջնորդեմ ձեզ։

—Պատրաստ եմ ձեր հրամանին, Նաւապե՛տ։

Եւ Նըմոյ Նաւապետին ետեւէն երթալ սկսայ։ Մեր փակարանին դռնէն դուրս ելնելուս պէս տեսակ մը նրբանցի մէջ մտանք, որ ելեկտրական լուսով լուսաւորեալ էր։ Տասն մետրի չափ երթալէ յետոյ երկրորդ դուռ մը բացուեցաւ իմ առջեւս։ Ցայնժամ անսեթեւեթի ճաշակով զարդարեալ եւ կահաւորեալ ճաշարանի մը մէջ մտայ։ Երկու ծայրերն եբենոսէ քանդակներով դրուագեալ կաղնիէ բարձր պահարաններ չինուած էին, որոց վէտ առ վէտ դարակներուն վրայ կը փայլէին թանկագին բաժակներ, յանձնապներ եւ ապակեզէններ։ Պնակներն ու սկաւառակները կը շողշողէին լուսաւէտ ձեղունէ մը վար հոսած լուսոյ ճառագայթներով, որոց ակնախտիղ ճաճանչները գեղեցիկ նկարներու մէջէ անցնելով կը մեղմանային։

Սրահին մէջ տեղը ճոխապէս յարդարեալ սեղան մը կար։ Նաւապետը ցոյց տուաւ ինձ նստելու տեղս։

«Նստէք, ըսաւ, եւ կերէք սովաբեկ մարդու մը պէս։»

Նախճանչը բաղմատեսակ կերակուրներէ կը բաղխանար, որոց մեծագոյն մասը ծովու բերք էին, եւ որոց մի քանիին ալ ինչ լինելը չիրցի հասկնալ։ Կը խոստովանիմ որ լաւ էին, բայց մասնաւոր համ մ'ունէին, որուն դիւրաւ փարժուեցայ։ Այս զանազան ուտեստը փոսփորալից երեւցան ինձ, ուստի մոկարերեցի թէ ամենն ալ ծովէն եղած պարէնին լինին։

Նըմոյ նաւապետն ինձ կը նայէր։ Ես բան մը չէի հարցներ նմա, բայց նա գուշակեց իմ մտքս անցածն, եւ ինքնին պատասխանեց այն հարցմանց, զորս կը փափաքէի ուզել իրեն։

«Այս կերակրոց մեծ մասն անծանօթ են ձեզ, ըսաւ ինձ։ Բայց կրնաք աներկիւղ ուտել։ Առողջարար եւ սնուցիչ են։ Երկար ժամանակէ ի վեր հրաժարած եմ ես ցամաքային ուտեստներէ, եւ շատ հանգիստ եմ։ Իմ մարդիկս ալ, որ քառասնի և կորովի են, իմ կերածներովս կը սնանին։

—Քանի՞ թէ այս ուտեստեաց ամենն ալ ծովու բերք են։

—Այո՛, պարոն դատաւոր, ծովն իմ ամեն պէտքս կ'ընեմէ։ Մերթ ուռկաններս նաւուս ետին կը կախեմ ընդ քարշ, եւ երբոր պատուելու ատիճան կը լցուին, կը քաշեմ վեր կ'առնում։ Մերթ ալ ես անձամբ կ'երթամ կ'որսամ այս լոյծ տարբին խորոց մէջ, որք անմատոյց կը թուին մարդկան, եւ ընդծովեայ անտառներուս մէջ զզուեալ երեւներս կը հաստեմ։ Իմ խաշինքս, Պիսիդոնի ծեր հովուին խաշանց պէս կ'արածին Ովկիանի անհուն մարգերուն մէջ։ Ընդարձակ կալուած մ'ունիմ անդ, զոր ես ինքնին կը մշակեմ, եւ որ տիեզերքս Արարչին ձեռքէ կը սերմանուի միշտ։»

Զարմացմամբ կը նայէի Նըմոյ նաւապետին, և պատասխանեցի։

«Կատարելապէս կը հասկնամ, պարո՛ն, որ ձեր ուռկանները պատուական ձուկեր կ'ընձեռեն ձեր սեղանին։ բայց չատ չեմ հասկընար թէ ի՞նչպէս կը հոլանդէք ձեր ըրսուն երէկները ձեր ընդ ծովեայ անտառաց մէջ։ իսկ բնաւ չեմ հասկնար թէ ի՞նչպէս կրնայ ցամաքային կենդանւոյ մը գտնուիլ ձեր սեղանին վրայ, թէև ամենավոքր քանակաւ։

—Ես երբէք չեմ գործածեր ցամաքային կենդանեաց միս, պատասխանեց Նըմոյ նաւապետն։

—Եւ սակայն, ըսի, սկաւառակ մը ցուցնելով, որոյ մէջ կովու թիկան քանի մը շերեպ մնացած էին տակաւին։

—Ձեր այդ կովու միս կարծածը, պարո՛ն դատաւոր, ծովային կրայի միս է։ Աւարիկ դելիֆինի լերդ մը, զոր դուք խոզենի պիտի կարծէք։ Խոհարարս շատ ճարտար է Ովկիանի այս բազազան բերքերը պատրաստելու եւ մանաւանդ պահելու մասնաւորապէս մէջ։ Նայեցէք սա կերակրոց ամենուն ալ համը։ Աւարիկ ծովային պրիապի պատանոյ մը, զոր Մալայեցի մը հնաչարիկ կը համարի։ Աւարիկ սեր մը, որոյ կաթը կինտպղեաց տորիններէն քաշուած է, եւ շաքարն ալ հիւսիսային ծովուն խորոր սէզերէն։ վերջապէս ներեցէք ինձ մատուցանել ձեզ ծովային անեմոնի(*) բաղդրաւեանի մը, որ ամենահամեղ պտղոց քաղդրաւենիներէն վար չմնար։»

Եւ ճաշակեցի, առաւել հետաքրքիր քան իրր հմուտ փափկամաշակ, մինչ Նըմոյ նաւապետը դիս կ'զարմացնէր իւր անհաւատելի պատմութեամբ։

«Բայց այս ծով, պարո՛ն Արոնաքս, ըսաւ ինձ, այս հրաշալի եւ անսպառ դպեակ, ոչ միայն կը մատուցանէ գլեզ, այլ եւ կը հագուեցնէ։ Ձեր այդ հագած կերպասանէրը տեսակ մը ժամանակներու ասրէն գործուած, հիներուն ծիրանիովը ներկուած և Միջերկրականի ապիսիսէն հանուած կապոյտ ներկերով երանգեալ են։ Ձեր խուզին արդուզարդի սեղանին վրայ դրուած անուշահոտութիւնք ծովային աւնեկերէ հանուած են։ Ձեր անկողնին Ովկիանի ամենակակուղ դոստերէն շինուած է, ձեր գրիչը պալէնայի քմաց թիթեղէն, եւ մելանը սիպէի հեղուկէն։ Ամեն բան ծովէն կուգայ ինձ այժմ, ինչպէս որ ամեն բան առնելու պիտի վերադառնայ օր մը։

—Ծովը կը սիրէք, նաւապե՛տ։

—Այո՛, կը սիրեմ։ Ծովն ամենայն ինչ է։ Դրրագաւոտին եօթեն տասներորդը կը ծածկէ։ Իւր շունչը մաքուր է եւ առողջարար։ Անհուն անապատ մ'է, ուր մարդ առանձին չէ երբէք, վասն զի կենաց թրթռումն կ'զգայ իւր շուրջը։ Ծովն անդրադարձ մ'է գերբնական եւ հրաշալի կենաց։ Շարժում եւ սէր է, կենդանի անհունութիւն մ'է, ինչպէս կ'ըսէ ձեր բանաստեղծներէն մին։ Եւ արդարեւ, պարո՛ն դատաւոր, բնութիւնն իւր երեք թագաւորութեամբք կը յայտնուի անոր մէջ, հանքային, բուսական եւ կենդանական։ Այս վերջինն ընդարձակապէս ներկայացուցէ անդ, շարս խումբ կենդանատեսակով, երեք դաս յօդաւորներով, երեք դաս կաղամարներով, դաս մը ողնայարաւորներով, սողուններով, եւ անթիւ անհամար ձուկերով, կենդանեաց անուսման դասակարգ մը, որ տասներեք հազար տեսակին աւելի կը հասնի, եւ որոյ մէկ տասներորդը միայն անուշ ջուրի կը վերաբերի։ Ծովը բարեութեան ընդարձակ պահարանն է։ Երկրագունդը ծովով սկսած է եւ ո՛վ գիտէ թէ անով չպիտի վերջանայ։ Անդ է գերագոյն անդորրութիւնը։ Ծովը բռնակալաց սեփականութիւնը չէ։ Նորա մակերեւութի՛ն վրայ կրնան անօրէն իրաւունքներ ի գործ դնել, կուռիլ միմեանց հետ, զիրար լափել, երկրի ամեն չարիքներն հոն փոխադրել։ Բայց մակերեւութենն երսուն ոտք վար կը դադրի իրենց իշխանութիւնը, կը չիջանի իրենց ազդեցութիւնը, ի՛մանեան իրենէ զօրութիւնն։ Ահ, պարո՛ն։

ապրեցէք, ծովերուն ծոցն ապրեցէք։ Անդ միայն կայ անկախութիւն, անդ ես չեմ ճանչեր տէրեր, անդ ազատ եմ։»

Նըմոյ նաւապետն յանկարծ լռեց այս խանդին մէջ, որ կը զեղանէր իրմէ։ Արդեօք իւր սովորական զգուշաւորութեան սահմանն անցած էր անզգուշաբար։ Արդեօք չափէն աւելի՞ խօսած էր։ Քանի մը վայրկեան ճեմեց կարի յուզեալ։ Ցետոյ ջիղերն հանդարտեցան, դէմքը վերստին իւր սովորական պարզութիւնն առաւ, եւ դէպ ինձ դառնալով.

—Այժմ, պարո՛ն դատաւոր, ըսաւ, եթէ կ'ուզէք այցել Զնիֆիլլա, պատրաստ եմ ձեր հրամանին։

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՆՕՄԻԼԻՈՍ

Նըմոյ նաւապետն առաջ վազեալ էր։ Ես ալ անոր ետեւէն։ Ճաշարանին ետեւի կողմը վարագուրեալ կրկնափեղկ դուռ մը բացուեցաւ, եւ ճաշարանին մեծութենէն սենեակ մը մտանք։

Մատենադարան մ'էր։ Սեւ պիսանդրէ բարձր պահարաններ, պղնձով դրուագեալ, իրենց լայն դարակներուն վրայ կը նստին բազմաթիւ գրեան, ամենն ի միասին կազմով։ Սենեակին մէջտեղը դրուած էին, եւ իրենց ստորոնը լայն եւ կակուղ բազմոցներ ունէին։ Դանակագոյն կաշիէ երեսով։

(Շարունակելի)

# ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

## ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԴԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

## ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն այսօր ժամ 6ին կայսերական Պալատը կերթայ իւր և ազգին բարեմաղթութիւնները մատուցանելու Վեհ. Սուլթանին Գահակալութեան տասներորդ տարեդարձին առթիւ։

## ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՑ ՊԱՐՏՔԸ

Կը լսենք թէ Երուսաղեմայ Պարտուց բարձման ծանձնաժողովին ցարդ եկմական Նախարարութեան կողմէ 1,700 ոսյանձնեալ գումարը չանցնիր 1,700 ոսկիին։ Նոյն Նախարարութեան կողմէ տրուած բացատրութեան նայելով, շատ մը գաւառներէն ղրկուած գումարներն մի հաշուոյն իբրեւ «ոչ-իսկամ հասարակութեան զինուորական տալքը» նշանակուած են, և Հայոց բաժինը ցոյց չէ տրուած, որպէս զի Երուսաղեմայ Պարտուց բաժինը ճշդել հնար լինի։ Հետեւապէս, Մալիէին և զանազան գաւառաց միջեւ այս նկատմամբ բացատրութեանց փոխանակութիւն մը տեղի կունենայ։

## ԿԱՐԿՈՒՐԵԱՆ ԴԱՏ

Գոհութեամբ կիմանանք թէ Կարկուրեան դատին վերաբերեալ պաշտօնական վերջին գործողութիւնն ևս լրացած է։ Դատական Նախարար Վսեմ. ձեվտեթ փաշա յատուկ գրով մը ի Պատրիարքարան հաղորդած է Պետական Խորհրդոյ Որոշմագրերն, որով չեղեալ կը հրատարակուի Անատոլուի Դաշակներին վճռագիրն և նպաստ Կարկուր էֆէնտիի անհլին պահանջմանց։

Պետական Խորհրդոյ Որոշմագրոյն բնագիրն արդէն հրատարակած ենք։ Պատրիարքարանն անպաշտօն կերպիւ ստացած էր զայն, բայց մինչեւ որ պաշտօնական հաղորդումը տեղի չունենար, այս մեծ դատին վերաբերեալ գործողութիւնը լրացած չէին կրնար համարուիլ։

## Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐՆ ԵՒ ՎԱՆԱՑ ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ

Ս. Պատրիարք Հայրն անձնական նամակ մը ղրկած էր Վանայ Վսեմ Կուսակալին, խնդրելով Ն. Վսեմութեան սոյն երկու խնդիրները։ Ն. Վսեմութեան յորդորանօք, Վանայ երեւելիք երկուց կուսակցութեանց անդամներէն վեց հոգիէ բաղկացեալ Խառն ժողով մը կազմած և ցուցակը Թղթատարին յանձնած են։

Կեդր. Վարչութիւնն ալ, Խրմեան Սրբազանին հետ խորհրդակցութեամբ, իւրաքանչիւր կուսակցութենէ երեքական հոգի առնելով Խառն ժողով մը կազմած էր Վանայ համար, և զիւր տնօրինութիւն Թղթատարաւ հաղորդած էր Վան։ Պոլսոյանց և Ապօրսեանց միջեւ իրաւախոհութիւն մը գոյացած լինելով ի Վան ազգային առաժամանակեայ վարչութեան մը կազմութեան համար, այս խնդիր վերջացած կրնայ համարուիլ։

Գեր. Ռուսճուգլեան Հայրը կ'օրհնէ իւր մեկնումն ի Վան, զեռ ևս ստացած չլինելով 100 ոսկւոյ ճամբու ծախքն, որ իւր կարգին «խնդրոյ մը» երեւոյթն առած լինել կը թուի դժբախտաբար։ . . .

Վանայ բանտարկեալ ազգայիններէն 25 անձանց արձակմամբ, դեռ ևս ի բանտի կը մնան 8 անձինք, որք կը լսենք թէ տեղւոյն դատարանէն երկար ժամանակեայ բանտարկութեան դատապարտուած են՝ զորս հետ Վանայ եկեղեցեաց մէջ տեղի դտած կռուոյն հետեւանօք։ Նոյն պատճառաւ, ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեր են դատական իշխանութեան կողմէ ուրիշ 10 Վանեցիք, որք փախած են քաղաքէն։

Կը լսենք նաեւ թէ դատապարտեալ բանտարկեալք Կ. Պոլսոյ դատական բարձրագոյն իշխանութեան բողոքած են՝ օրինական գործողութեան մէջ ծանր անկարգութեանց համար։

Կիրակի օրը Պոլսոյ եկեղեցեաց մէջ կարդացուեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր մէկ պաշտօնագիրն որով Ն. Սրբազնութիւն կը ծանուցանէր թէ՝ ինչպէս Ս. Էջմիածնայ նոյնպէս Երուսաղեմի համար դանձանկիներ հաստատուած են եկեղեցեաց աւանդներու նուէրներն ընդունելու համար։

Ցնտեական Խորհրդոյ հրաժարելեալ անդամներու տեղ ընտրուած Եւրեք անդամներու տեղ ընտրուած Եւրեք նորընտիր անդամներէն երկուքն ևս հրաժարական տալով, միայն մին՝ որ է Մելիքեան եղիազար էֆէնտի՝ ընդուներ է իրեն առաջարկուած պաշտօնը։

Մամանան կերեւի թէ բոլոր առաջնորդներու, առաջնորդական տեղապահներու և գաւառս Պատրիարքական փոխանորդներու բեւեռային ասուն է։ Անոնք որ իրենց պաշտօնատեղին հասած են, անոնք որ իրենց պաշտօնատեղին պիտի երթան, անոնք որ իրենց պաշտօնատեղէն պիտի մեկնին, դրամ բառը կը գործածեն իբր անցագիր։ Ահա կէսմիլիքեան Մովսէս վարդապետն ալ չուզեր մեկնիլ Բարեշէն, յայտնելով թէ քանի որ չեն կարգադրուած իւր հաշիւները՝ անդ է և անդ պիտի մնայ։

Պատրիարքարանն հաղորդած է Բաղիշոյ Վարչութեան որ եթէ կուզեն ճողոպրիլ Մովսէս վարդապետէն, ելից միայն հնարը նորա հաշուոյց կարգադրութիւնն է, այսինքն պահանջից վճարումը։

Շնորհակալութեամբ լուր կը տրուի մեզ թէ Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց Դասը-գիւղի նորակարմ մասնախումբը տասն օսմ. ոսկւոյ գումար մը ղրկած է այս անդամ Ընկերութեան, իբրեւ առաջին արդիւնք իւր աշխատութեանց։

Վան. 20 յունիս 1886։ — Բալընբեան, Բէյրիպեան և նոցա 30 ընկերք բանկն 1000 բաւէ բաղկացեալ երկար հեռագիր մը ուղղած են Վեհ. Սուլթանին, և Պօղոս Սրբազանի երեսուն տարուան իրր ապօրէն արարքը նկարագրելով՝ Վանէն ուրիշ քաղաք մը բոլորովին հեռացումը և իրենց ալ ազատութիւնը աղերսած են։

(Փ-ՌՉ)

«Իբր»ը սիրուն է։

## ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՌՈՒՍԱՀԱՅՈՑՄԷ

Թիֆլիսէն Մ.-ին կը հաղորդեն. Պ. Ս. Բէգնազարեան, Ռուսիոյ հայոց հմուտ մանկավարժներէն մին որ երկար տարիներ սուսչ էր Երեւանի թեմական ուսումնարանին այժմ ուսուցչական պաշտօն ստացած է Թիֆլիզի Ներսիսեան վարժարանին մէջ։

Բագուէն. Յուլիս 30ին կատարուած է Մարդասիրական Ընկերութեան դահլիճին մէջ ծխական երկրորդ դպրոցներու հոգաբարձուոյց ընտրութիւնն և ընտրուած են չորս անդամք։

Ախալցխայէն. Տեղւոյն հասարակութիւնն ընտրած է յուլիս 22ին երեսուն պատգամաւոր որք պիտի ընտրեն ծխական ուսումնարաններու չորս հոգաբարձուները։

Վաղարշապատէն. Այդ գիւղ, որ աւելի քան 300 տուն ժողովուրդ ունի, ոչ մի բարեկարգ ծխական դպրոց չունի։ Գիւղացիներէն շատերն տարէցիով պաղատելով ազդեցութիւն ունեցող մարդոց կը ջանան գիւղական ձեմարանը զետեղել իրենց գաւակներ։ Այս եղանակաւ ունեւորներու զաւակները կը զետեղուին ձեմարանին մէջ, իսկ միայն չքաւորները գնալով ծխական դպրոցն՝ անկարող են դպրոցին նիւթական վճարին ապահովել։

Ձեմարանի վարժապետներն ալ բոլորովին անտարբեր են դէպի դպրոցն և չեն ուզեր ո՛և է դասախօսութիւն ընել առանց վարձատրութեան։

Ինչպէս կերեւի այս տողերէն՝ Հայոց դպրոցները եթէ փակ կը մնան Ռուսաց շնորհիւ, սակայն անկարգ, անկանոն և խանգարեալ լինելու համար կը բաւէ որ Էջմիածնի միաբանութեան անմիջական հսկողութեան ներքեւ լինին։

## ՀԱՅՈՒԵԿԵՒ

Պարահանդիսի ի նպաստ Հայոց Միացեալ Ընկ. տուեալ ի Փետր. 20, 1886։

### ՄՈՒՏՔ

| | Օ. Ռ. |
|---|---|
| Տոմսակներէ և հանդանակութիւններէ գոյացեալ հասոյթք | 619.51 |
| Նուէրք որոց փոխարէն տոմսակ չէ տրուած | 164.91 |
| Հասոյթ Օթեակաց | 61.— |
| Օտարական հայերէ նուէր պարահանդիսի առթիւ | 123.26 |
| Գումար | 968.68 |

### ԾԱԽՔ

| | |
|---|---|
| Թատրոնի վարձք | 37.— |
| Երաժիշտք | 17.37 |
| Տպագրութիւն և թղթեղէնք | 19.86½ |
| Թատրոնի զարդարանաց, կեդրոնական ծախսուց, երթեւեկի, առաժամեայ պաշտօնէից և զանազանք | 62.30½ |
| Գումար | 136.54 |

### ԶՈՒՏ ՀԱՍՈՑՔ

| | |
|---|---|
| Պատրաստ դրամ (ամբողջապէս յանձնուած Միացեալ Ընկերութեանց) | 763.65 |
| Ապառիկք (որոց ընկալագիրք յանձնուած են Միացեալ Ընկերութեանց) | 68.49 |
| Գումար | 832.14 |
| Օ. Ռ. | 968.68 |

Ի Դիմաց Կարգադիր Ցանձնախմբին
Դէր-Նախագահ
ՍԵՊՈՒՀ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ
Քարտուղար — Դրամապահ
Ս. Պ. ՍԲԱՎՕՏԵԱՆ Մ. ԷՍԱՅԵԱՆ

# ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

## ՊՈԼԻՍԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

### ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԻՇԽԱՆԻՆ

Ձմեռնիսը կրնայ ճշմարտանման չլինել. Հինգ օր յառաջ, որ՝ մ մերէն կմտցներ թէ ուղղակի Ռուսիոյ թեւադրմամբ կատարուած Պետական Հարուածով մը գահաղերկ եղող և իւր թշնամեաց ձեռք գերի ընկող Ալեքսանդր Իշխանն հաղիւ շաբաթ մը յետոյ պիտի վերահաստատուէր Պուլկարիոյ Գահուն վրայ։ Բայց ճշդիւ այս բանս տեղի ունեցաւ։ Ինչպէս կերեւի մեր այս աւուր թռուով հրատարակեալ ընդարձակ տեղեկութիւններէն, Իշխանը Տարնդատ իւր հօր տունը դացած միջոցին, խնացած է Պուլկարիոյ մէջ պատահած յեղաշրջումն ի նպաստ իրեն, ընդունած է Պուլկար Պատգամաւորութիւն մը և իւր հօր հեռագիրն, որը զինք կը հրաւիրէին անոր և անպաշտպան չթողուլ իւր պուլկար ժողովուրդն, և վերադարձած է Պուլկարիա, ի գերլուսիս իւր հաւատարիմ բանակին յաղթական մուտք մ'ընելով պուլկարական գիւղաւոր քաղաքներն։ Անգլիա ազդուապէս կը պահանջէր Ալեքսանդր Իշխանին վերահաստատումն, որ օրուան «կատարեալ երջանիկութիւնն» է արդ։ Տեսնենք թէ այժմ ի՞նչ պիտի ըսէ Ռուսիա։

## ՉԱՆԱԶԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

(Մասնաւոր հեռագիր Սպասաւորի)

ՍՈՖԻԱ, 17,21 օգոստ. երեկ.

«Ալեքսանդր Իշխանը Ռուսճուք հասաւ ուր ժողովուրդն եւ բանակը ջերմագին ընդունելութիւն մ'ընին նմա։ Քաղաքը դրօշակազարդ է, յաղթական կամարներ կանգնուած են գլխաւոր փողոցներուն մէջ։

«Պ. Բատենբերգի, ուրիշ քանի մը նախարարք և քաղաքին իշխանութիւնք, ի գլուխ ժողովրդեան, նաւամատոյց գնացին ողջունել Իշխանն։ Ն. Բարձրութիւն հուսկուեցաւ «Իշխան Հիւսիսային եւ Հարաւային Պուլկարիոյ»։ Ռուսիոյ դեմ թշնամական քանի մը ձայներ բարձրացան։

«Իշխանը, խորապէս յուզեալ, շրջնորհակալ եղաւ ժողովրդեան եւ հրաւիրելով զիա հանդարտ մնալ, յայտարարեց թէ աւելի կանուխ եկած պիտի լիներ, եթէ իրմէ ծածկած չլինէին Սոֆիայի եւ Թիւրնովայի մէջ անցած դարձածները։

«Իշխանն ամէն ինչ խնացած է Լէմպերկի մէջ իւր թիկնապահէն՝ Պ. Բիանձէլ եւ իւր երեցէն՝ Պ. Բօխէ որը Պուլգարներ եղնելով իրմէ առաջ դնացած էին յիշեալ քաղաքը։

«Իշխանն եւս դառնալ որոշեց, Տարնդատէն հեռագիր մ'ստանալէ յետոյ, որով իւր հայրը կը յորդորէր զինքը չյուսանել Պուլկար ժողովուրդն որ զինքը կը խնդրէր։ Այսօր իսկ (կիրակի) պիտի մեկնի Ռուսճուքէն ի Շումլա ուստից բանակին գլուխն անցնելով դէպ ի մայրաքաղաք պիտի յառաջանայ։

«Վիտինի, Թիրնովայի և ուրիշ քաղաքաց զօրագունդք Սոֆիայի վրայ կը քալեն, «Կեցցէ Ալեքսանդր Իշխան» աղաղակելով, որոց կը պատասխանէ ժողովուրդն եռանդագին ձայնիւ։

Այս շաբաթ օր հետեւեալ յայտարարութիւնը փակցուեր է Պուլկարիոյ զանազան քաղաքաց պատերուն վրայ։

Ա. Պուլկար ժողովուրդ

«Յանուն Ալեքսանդր Ա.-ոյ՝ Իշխանին Պուլկարիոյ և յանուն Սոպրանիէին, մարդիկ և ապրեցէք կը յայտարարենք ամբողջ առաժամեայ կառավարութիւնն որոյ գլուխ կը գտնուէր Կլէմէնտ Մէտրաբոլոն, յայտարարելով միանգամայն թէ ամէն անոնք որք հպատակին այս կառավարութեան մասնիկներ են և պիտի դատուին ըստ պատերազմական օրինաց։ Պուլկարական բանակին պետ կանուանենք Մուգաբրոգ հրամատարն և կը հրամայենք բոլոր քաղաքային և զինուորական իշխանութիւնք՝ հպատակիլ նորա հրամանաց։

«Կոչում կընենք առ քաջարի պուլկար ժողովուրդն պաշտպանելու համար զհայրենիս և զգահն ընդդէմ մասնաց որք յանդգնեցան փորձել ոտք ի ներսնէ նորընտիր իշխանին տապալումն։ Բարձեալն զօրացնէ ժողովրդեան և բանակին ձեռքը, որպէս զի կարենանք վերջել պատիւն, իրաւունքն և փառքն հայրենեաց և այնորիկ՝ որ մեր միապետն է, Ազգին ընտրեալ։

«Կեցցէ՛ Իշխանն Պուլկարիոյ՝ Ալեքսանդր Ա.

«Թիրնովօ 11 օգոստ. 1886

Նախագահն Սպարենիէ
ՍԴԱՄՊՈՒԼՈՅ
Հրաշալագործ պուլկարական բանակին
ՄՈՒՏԴԵՌՈՒՐՈՅ

Պուլկար կառավարութիւնը երկու զինուորական ատեան կազմեր է, մին ի Սոֆիա և միւսն ի Վիտին։ Կրսուի թէ այս ատեանք անմիջապէս ձեռնարկեր են օգոստ. 21 ի յեղափոխութեան պարագլխոց դատաստանին և մահուան դատապարտեր են զանոնք, ի բաց առեալ Կլէմէնտ Մէտրաբոլոնն որոյ գէմ մինչեւ անձնական չղթայակապ աշխատութեան վճիռ արձակուեր է։

Շաբաթ օրը ժողովրդական մեծ ցոյց մ'եղեր է ի Սոֆիա, իշխանական պալատան առջեւ, ուր 10,000 հոգիէ աւելի ժողովուրդ խռնեալով,

«Մեր է իշխանը։ տուէք մեզ իշխանը։ Կեցցէ Ալեքսանդր Իշխանն» աղաղակեր են։

Առաժամեայ կառավարութիւնը չանցեր է բարեկարգութիւնը պահպանելը յայտնելով ժողովրդեան թէ Իշխանն իւր երկրին յոյժ սիրելուն չպիտի վերադառնայ անդ։

Օգոստ. 13/25 թուով, Բեռլրսպուրկէն Վիէննայի լրագրաց ուղղեալ հեռագիր մը կը յայտնէ թէ Զարը չպիտի կարենայ երբեք անտարբեր աչքը դիտել Ալեքսանդր Իշխանի վերադարձն ի Պուլկարիա, վասն զի այդ բան իբր անկախութիւն մը պիտի համարուի ռուսական աշխարհավարութեան համար և անպատճառ ռուսական կայսրութեան շահուց ի Պալքանս։

Անգլիական դեսպան Սըր Էտ. Թորնթընը շաբաթ օրը Բ. Դուռն հաղորդեր է իւր կառավարութենէն ստացած վերջին հրահանգներն ի մասին պուլկարական դործոց։ Լսա Մանչեսթրի, Անգլիա կայս. կառավարութեան քով այժ կուտայ եղեր Ալեքսանդր Իշխանի վերադարձին։

Ռումանական լրագիրք կը հաստատեն այն լուր թէ Ռուսիա զինուորական մեծ զօրութիւն կը համախմբէ ի Պեսարապիա։ Պատերազմական Նախարար Անիչէսքօ զօրավարն այս մնոք հեռագիր մ'ստացած լինելով, անմիջապէս Բօգդոչէնիի պալատը գնացեր է զայն թագաւորին հաղորդելու համար։

Ռումանիոյ կառավարական ակմբոց մէջ կը կարծուի թէ բանակին մեկնման եւ պահեստի զօրքերն ի դէն պիտի կոչուին և ռազմամթերք պիտի ղրկուին ի Տապրուճա։

Մեկ կողմէ Սոֆիայի եւ Փիլիպէ եւ միւս կողմէ Ադր. Պոլսոյ մինչև հեռագրական հաղորդակցութիւնը ընդհատուած կը մնայ միշտ։

Կրսուի թէ կայս. կառավարութիւնը մոռդիր է հրաւիրել մեծ Տէրութիւններն որ վերոյիշեալ դատաստանաւորդ դումարին Պուլկարիոյ դարձերը քննելու եւ այժեան տագնապին վերջ մը տալու համար։

Ըստ նորագոյն տեղեկութեանց, Ապրօ էֆէնտի, Մաճիտ փաշա և Կատպան էֆէնտի տակաւին Սոֆիա կը գտնուին և մեկնելու հրաման չեն ստացած։

Սոֆիայի կառավարութիւնը զինուորական փոխադրութեանց յատկացուցեր է Արեւ. Բումելիի բոլոր սայլերն ու կառքերը։

Կը պատմուի թէ Սոֆիայի զինուորական վարժարանին տնօրէն և երբեմն պուլկարական բանակին յեղափոխական պետ Կրուէֆ հաղարապետն ինչպէս նաեւ Պէտերֆի հարիւրապետն որ նոյնպէս մասնակցած էր վերջին շարժման, թեւեւ ուզեր են Պուլկարիայէն փախչիլ Դանուբէն անցնելով, սակայն ձերբակալուելով Վիտին տարուեր են։

Պ. Բարավէլոֆի և Կլէմէնտ Մէտրաբոլոնն միջեւ սաստիկ վէճ մը տեղի ունեցեր է այս օրերս և առաջինն ըսեր է երկրորդին «Երբ սպայ մը մատնութիւն գործէ, հրացանի կը բռնեն զնա. իսկ երբ քահանայ մ'է զայն գործողը, ամէն ուղղամիտ մարդոց արհամարհանաց կարժանանայ։»

Սիլիստրէէն կը հեռագրեն թէ Ալեքսանդր Իշխանի զբօսանաւն նաստուկը ձերբակալուեր են։

Ձիսրը Մուսթաֆա-Փաշայէն կը գրեն առ Հաֆիզ-ի.

Սահմանագլխոյն վրայ երթեւեկութիւնը վերահաստատուած են։ Բաղմաթիւ իսլամ գաղթականք ասոր կը դիմեն։

Ժողովուրդն յուզուած է և Իշխանին ի նպաստ ցոյցեր կը լինին։ Հասքէօյի և Հարմանլրի մէջ յայտարարութիւններ եղան ծանուցանող թէ Իշխանը վերստին կառավարութեան դլուխն անցած է, սակայն չդիտցուիր թէ հանրութեան մտքերը խաղաղցնելու՞ թէ ուրիշ նպատակի մը համար եղած են այս յայտարարութիւնք։ Զինուորաց հաւատարմութեան երդումն ընդունուած են առ Իշխանն։ Դիտելի պարագայ մ'է թէ յայտարարութեանց մէջ Իշխանին անունը գրուած չէ։

Պուլկարիոյ վերջին դէպքերուն պատճառաւ ռումանական կառավարութիւնն հրաւիրած լինելով իւր Կ. Պոլսոյ դեսպանը փութով իր պաշտօնի դրուելը դատելու, Պ. Պալասանօ կիրակի օրը մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

## ՊՈՏՈՒԱՆՇԱՆՔ ԵՒ ՊՈՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ

Գոնեւի նախնական դատարանի առաջին նախագահ անուանեցաւ Ադրիանի Տրիպոլսոյ վերաբնակիչ ատենի դեր-նախագահ Իպրահիմ պէյ, և նմա յաջորդեց Էնկիւրիի պատժական վերաբնակիչ ատենի նախկին նախագահ Հիլալ էֆէնտի։

Կիւրիճէի նախնական պատժական ատենի նախագահ անուանեցաւ Սելանիկի նախկին հարցաքննիչ դատաւոր Նաճի էֆէնտի։

Շքոտարայի նախնական դատարանի ընդհանուր դատախազի օգնական Իսմայիլ Հագգը էֆէնտի նոյն պաշտօնով Բրէվէզա փոխադրեցաւ և նմա յաջորդեց Բրէվէզայի նախնական դատարանի ընդհանուր դատախազի օգնական Մէհմէտ Թէվֆիկ էֆէնտի։

Զիլհիճէ ամսոյ առաջին օրէն սկսեալ Անատոլուի Դաղասկեր անուանեցաւ Շիւբրի էֆէնտի Զատէ Թէվֆիկ էֆէնտի։

Ֆիերիզութեան ատիճան տրուեցաւ ծովային Մերելիվա Սգարիս փաշայի։

Իւլայի առաջին ատիճան տրուեցաւ Ռոտոսոյի կառավարիչ Նէէֆալ պէյի։

Իւլայի երկրորդ ատիճան՝ Պրուսայի վարչական ժողովոյ անդամ Սերվեթ պէյի։

Բաղիսի ատիճան՝ Պրուսայի քաղաքապետութեան հաշուակալութեան քարտուղար Պօղոս էֆէնտի։

Երկրորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ Քէօթահէսի նախկին Թէվֆիկ էֆէնտի։

Երրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Ռուսչուքի Եվգաֆի հաշուակալ Ապտ-իւլ-Գատեր էֆէնտի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ առեւտրական ընդհ. տեսչութեան դիւանատան առաջին քարտուղար Շեվգը պէյի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Դարահիսարի վարչական ժողովոյ անդամ Նուրի փաշայի և Պրուսայի վարչական ժողովոյ անդամ Հաճի Լաթիֆ պէյի։

Չորրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Պրուսայի ոստիկանաց գլխաւոր Հաճի Իսմայիլ Հագգը պէյի։

Չորրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Պրուսայի քաղաքապետութեան նախագահ Նուսուհի էֆէնտի, Պիլէճիկի Միւֆթի Մուսթաֆա էֆէնտի եւ Միխալիճի գայմագամ Վահիտ էֆէնտի։

Հինգերորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Պրուսայի վարչական ժողովոյ անդամ Սերվիչէն էֆէնտի և Պիլէճիկի վարչական ժողովոյ անդամ Մկրտիչ աղայի։

Բարձր. Մեծ-եպարքոսն երեկ առաւօտ կայս. պալատ երթալով երկու ժամու չափ Վեհ. Սուլթանին քով կեցաւ եւ Ն. Վեհափառութեան հրամաններն ստանալէ յետոյ Բ. Դուռը գնաց։

Ս.յսօր, Վեհ. Սուլթանի գահակալութեան ժ. տարեդարձին առթիւ, բոլոր նախարարք, քաղաքային և զինուորական պաշտօնատարք, դեսպանատանց ներկայացուցիչք եւ կրօնական հաւարակութեանց գլուխները կայս. պալատ կերթան իրենց բարեմաղթութիւնները մատուցանելու Ն. Կ. Վեհափառութեան։

Կառավարական բոլոր պաշտօնատունք գոց են այսօր։

Մայրաքաղաքիս ամէն կողմը, մանաւանդ ի Պէշիքթաշ, Եըլդիզի շրջակայքն եւ Վոսֆորի երկու եղերաց վրայ մեծամեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին շքեղ լուսավառութիւններ կատարելու համար այս գիշեր։

Իրենց դատապարտութեան 3/4 մասն աւարտող 7 բանտարկելոց ցանկը պատրաստուելով Վեհ. Սուլթանի մատուցուեցաւ որ անոնց ազատ թողուելը պիտի հրամայէ Իւր դահակալութեան տարեդարձին առթիւ։

Կրէտէի կուսակալ Սամի փաշա հրաման ստացած է արձակուրդով մայրաքաղաքս գալ ի մօտոյ, կղզւոյն ընդհանուր ժողովոյ քրիստոնեայ երեսփոխանաց հինգ հինգ առաջարկութեանց մասին բերանացի բացատրութիւններ տալու համար կայս. կառավարութեան։

Երեկ դեսպանաց ընդունելութեան օրը լինելով դեսպանաց մեծագոյն մասը Բ. Դուռը գնացին և տեսակցեցան արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին հետ։ Ռուսական, ֆրանսական, աւըստրիական, անգլիական եւ ռումանական դեսպանք տեսակցեցան նաեւ Բարձր. Մեծ-եպարքոսին հետ։

Օսմ. Կայս. Պանքայի ընդհ. տնօրէն Պ. Ֆօսթէը շաբաթ իրիկուն մայրաքաղաքս հասաւ Փիլիպէի ճանքով։ Պ. Ֆօսթէը կերթայ Թարապիա, անգլ. դեսպանատունն երթալով, տեսակցութիւն մ'ունենայ Սըր Էտ. Թորնթընի հետ։

Սաաֆէթ կիմանայ թէ Ղալաթիոյ դրամատուներէն ինքնին 600,000 օսմ. ոսկւոյ փոխառութեան բանակցութիւնք առարուելու վրայ են։

Պետական Խորհրդոյ դատական ճիւղի տնօրէն Սայիտ պէյ որ պաշտօն ստացած է երթալ քննութիւն մը կատարել Հալէպի կուսակալ Ձէվիկ փաշայի վերագրեալ արարքներուն նկատմամբ, Գուրպան Պայրամի տօնէն յետոյ պիտի ուղեւորի ի Հալէպ։ Սայիտ պէյ արդէն 250 ոսկի ստացած է իբր ճանապարհի ծախք։ Վեհ. Սուլթանն եւս Իւր անձնական գանձէն նոյնքան դումար մը շնորհած է նմա իբր պարգեւ։

Կը յիշուի թէ Բ. Դուռն հեռագրաւ հրահանգ ղրկած էր Վանայ կուսակալին քննութիւն մը բանալ Պալատիսի կողմը, ռուսական հողին վրայ Բրդաց ապատակութեանց մասին։ Վանայ կուսակալն օգոստ. 14ին 26 թուական հեռագրաւ մը յայտնած է Ներքին գործոց Նախարարութեան թէ գաւառին քիւրտ ցեղերը բոլորովին հանդարտ և հնազանդ վիճակի մէջ կապրին և թէ այդ տեսակ դէպք մը չէ պատահած բնաւ։

Աւստրիական դեսպան Պառոն Բալիչէ կիրակի օրը մայրաքաղաքս վերադառնալով, ուղղակի Պէշիքտէրէի ամարանոցն ելաւ։

Պառոն Բալիչէ, Վեհ. Սուլթանին յատուկ հրաւիրանօք, երեկ կայս. պալատ երթալով, պատիւ ունեցաւ Ն. Վեհափառութեան ներկայանալու։

Թէհրանի օսմանեան դեսպանատան խորհրդական Նէպիլ պէյ, առաջին քարտուղար Էմին պէյ և երկրորդ քարտուղար Նիհատ պէյ՝ ամսոյս 8ին Թեհրան ժամանելով, օսմանեան դեսպան Խալիտ պէյ Վեհ. Շահին ներկայացուցեր է զանոնք։

Բ. Դուռն հրաւիրած լինելով ֆրանսական դեսպանատունն որ ֆրանսական նամակատան միջոցաւ հասած Ցունանստանի լրագիրքը չբաշխուին մայրաքաղաքիս մէջ, երեկ հասած լրագիրք վաղ դրուեցան Աթենք ղրկուելու համար։

Նեսքլոսի տնօրէն Պ. Վուլթիրաս եւրոպայէն մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

# ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

## ԱԶԳԱՆՆ ՀԱՎԱՍ

## ԵՐԵԿԻ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

### ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ ԵՒ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԻՇԽԱՆ

Վիէննա, 22 օգոստոս

Զօրավար Իկնաթիէֆ կոմսն ասա հասաւ այսօր։

Լոնտոն, 24 օգոստ.

Պատրաստ կ'ըսի թէ պուլկարական յեղափոխութիւնն առելի կը հետաքրքրէ Գերմանիա և Աւստրիա քան զԱնգլիա և թէ յեղափոխութեան լուրը մեծ խանդով ընդունուած է Բրասնոյէ-Սէլոյի (Աւստրիա) բանակեցողին մէջ։

Լոնտոն, 26 օգոստ.

Տարնդատէն կը հեռագրեն առ Սրբազն թէ Ալեքսանդր Իշխանն այս պահուս Կարլոֆա կը գտնուի կոտաֆորի մը մէջ ուղեւորելու համար դէպի Տարնդատ։

Լոնտոն, 26 օգոստ.

Վիէննայէն կը հեռագրեն առ Թայմս թէ Բեռլսրերի ակումբներն անհարիւր կը յայտարարեն Ալեքսանդր Իշխանին վերահաստատութիւնն, որ վերադարձն ի Պուլկարիա նաւատացում մը կը լինի ռուս աշխարհավարութեան համար։

Լոնտոն, 26 օգոստ.

Անգլիական լրագրիք միաձայնութեամբ կը պարտաւեն ռուս աշխարհավարութիւնն, որում կը վերագրեն պուլկարական յեղափոխութիւնն և Իշխանին հրաժարեցուցումը։ Կը յուսան թէ Աւստրիա և Գերմանիա չպիտի խնան Ռուսիոյ ծուղակին մէջ։

Պէլգրատ, 26 օգոստ.

Սիրալ է այն լուրը թէ Սերբիա զինուորական պատրաստութիւններ կ'ընէ։

Գերմանիոյ և Աւստրիոյ դեսպանք բանակցութիւններ ունեցան Թագաւորին հետ, որ տեղեկութիւն հարցուց Ալեքսանդր Իշխանին վիճակին վրայ։

Վիէննա, 26 օգոստ.

Բեռլսրպուրգէն կը գրեն թէ Ռուսիա անկեղծաբար կը փափաքի խաղաղութիւնը պահպանել և դրացի տէրութեանց հետ համաձայնութեամբ գործել, պահելով հանդերձ իւր ազդեցութիւնն ի Պուլկարիա։

Ֆրանքֆէնսպատ, 26 օգոստ.

Պիսմարք Իշխանն ասա հասաւ ընտանեօք։ Կայարանին մէջ, Պ. տը Կիրսի ընտանիքն և խուռն ամբոխ մը ընդունեցին զայն։

Պ. տը Կիրս ընդ առաջ գնացած էր մինչեւ Էկէր։

Ֆրանքֆէնսպատ, 26 օգոստ.

Պ. տը Պիսմարք Պ. տը Կիրսի տունը ճաշեց։ Ճաշէն յետոյ, երկու դիւանագէտները քիչ մ'ատեն պատգամին վրայ

մեացին. իբենց խօսակցութիւնն յայժ ոգեւորեալ կ'երեւէր։

Ժամ եօթնին Պիզմարք իշխանն իւր օթեւանը դարձաւ։ Ամբոխը ճամբուն վրայ մեծ համակրութեամբ օղջունեց զայն։

Բեռլսպուրգ, 26 օգոստ.

Զարմ, իմանալուն պէս Պուլկարիոյ իշխանին մերձաւոր գալուստն Ռուսիոյ հողին վրայ, հրամայեց թոյլ տալ իշխանին ցամաք ելնել եւ ուղեւորութիւնը շարունակել ուզած կողմը։

Բարիզ, 27 օգոստ.

Տէրութիւնք դիւանագիտական նոր դորձողութեան մը կը ձեռնարկեն պուլկարական խնդրոյ մասին, որ անշուշտ պիտի կարգադրուի Պ. ամ Կիրսի եւ Պիզմարք իշխանին այս աւուր սեանակցութեան միջոցին ի Ֆրանգֆէնսպատ։

Բեռլսպուրգ, 27 օգոստ.

Հաստատութիւն կը գտնէ մեր տուած այն լուր թէ ռուս պատուիրակ մը Պուլկարիա պիտի ղրկուի՝ վերջին դէպքերուն վրայ քննութիւն մ'ընելու պաշտօնով։ Այս պատուիրակ զօրավար մը պիտի լինի։

Միւս կողմէ, բազմաթիւ ռուս սպայք Պուլկարիա պիտի երթան Սոլոլբին զօրավարին հետ, որ պուլկար բանակին հրամատարութիւնը ձեռք պիտի առնու։

Լոնտոն, 27 օգոստ.

Թայմս կ'ըսէ թէ եթէ Ալէքսանդր իշխանը Պուլկարիա վերադառնայ և բարեկարգութիւնը վերահաստատ, ոչ մէկ օտար տէրութիւն իրաւունք կ'ունենայ միջամտելու։

Տարմշդատ, 27 օգոստ.

Ալէքսանդր իշխանին անդրանիկ եղբայրը Պրէսլաւ գնաց, ուր Իշխանին պիտի սպասէ։

Լէմպէրկ, 27 օգոստ.

Պուլկարիոյ իշխանը Լէմպէրկ (Կալիցիա, աւստրիական Բոլոնիա) հասաւ։ Կայարանին մէջ, Բրիսէձէլ պատոնը, Բոխս երէցն և խուռն ամբոխ մը ընդունեցին զայն եռանդագին կերպով։ Փոքրիկ աղջիկ մը ծաղկեփունջ մը մատոյց իշխանին, որ ողջագուրեց զայն։ Հրապարակագիր մը առեղծանութիւն մ'ըրաւ, զոր վերջացուց «Կոնդէլ'ի մանիֆէսթ» աղաղակելով։ Իշխանը մինչեւ իւր կառքը տարուեցաւ խանդավառ ամբոխին թեւերուն վրայ։

Իշխանը վաղը Պրէսլաւ պիտի մեկնի։

Գիշերը բոլոր պիտի լուսաւորուի ի պատիւ իշխանին։

Լէմպէրկ, 27 օգոստ.

Շատ տուներ լուսաւորուեցան։ Ջահագնացութիւն եղաւ. ամբոխը կանգ առաւ իշխանին օթեւանին առաջ, որ պատշգամն եղնելով պատասխանեց ժողովրդեան ծափահարութեանց։

Իշխանն իւր եղբօր հետ ընդունեց նահանգին զինուորական հրամանատար Վիւրդէմպէրկի Վիլհէլմ դքսին այցելութիւնը։

Ֆրանգֆէնսպատ, 27 օգոստ.

Այս առաւօտ Պիզմարք իշխանն և Պ. ամ Կիրս տեսակցութիւն մ'ունեցան որ տեւեց մինչև միջօրէն կէս ժամ անցած։

Պ. ամ Պիզմարք Պ. ամ Կիրսի տունը նախամատեց։ Պ. ամ Կիրսի ընտանիքն ընկերացաւ նոնս մինչեւ կայարան, ուր խուռն ամբոխ մը ընդունեց զայն խանդավառ կերպիւ։

Լէմպէրկ, 27 օգոստոս

Ալէքսանդր իշխանն ընդունեց պուլկար պատգամաւորութիւնը։ Տակաւին չգիտցուիր Իշխանին որոշումը։

Բեռլսպուրգի 27 օգոստ.

Ժ. ամ Ս. Բէրէսֆորտ կը հաստատէ թէ Ֆրանգֆէնսպատի տեսակցութիւնը կը վկայէ որ երից կայսրութեանց կառավարութիւնը որոշած են միացնել իրենց գործողութիւնը, և դէպքերու հոսանքին չը մատնուիլ։

Ռուս լրագիրը խորհուրդ կուտայ Պուլկարայ խորհրդարանին չարժիլ։

Լէմպէրկ, 27 օգոստ.

Ալէքսանդր իշխանն երէկ իրիկուն փոխադարձայցելութիւն տուաւ Վիւրդէմպէրկի դքսին։

Ալէքսանդր իշխանին մեծ եղբայր Պրէմպէրկի Լուսվիկ իշխանն այս առաւօտ ստամ հասաւ։

Ոչ մէկ միջոց ձեռք առնուած է Իշխանին ուղեւորութեան շարունակութեան համար։

Բազմաթիւ այցեւորներ կը զրկուին Իշխանին ի՛նչ օթեւանը։

Լոնտոն, 28 օգոստ.

Թայմս սայդ կը համարի թէ Ալէքսանդր իշխանն եւրոպական քաղաքականութեան զոհուած է Ֆրանգֆէնսպատի տեսակցութեան մէջ։

Անգլիական լրագիրը խորհուրդ կուտայ Իշխանին չանալ շահակից տէրութեանց խրատուց, հապա անմիջապէս Պուլկարիա վերադառնալ։

Պերլին, 28 օգոստ.

Պիզմարք իշխանը կէս գիշերին ստամ հասաւ։

* * *

## ԴԷՊՔԵՐՆ Ի ԿԱՌՆԱ

### ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ԻՇԽԱՆԻՆ

(ՀԱՎԱՍԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԹՂԹԱԿՑԻՆ.)

Վառնա, 29 օգոստ.

«Զորեքշաբթի, Վառնայէ Փիլիպէ գացող զօրքերէն զատ, տեղւոյս պահապան զօրքէն մաս մ'ալ Շումլա դրնաց։ Նոյն երեկոյ Ռուսճուգի հրամատարին մէկ հեռագիրը փակցուեցաւ։ Կը ծանուցանէր Սոֆիայի առժամանակեայ կառավարութեան տապալումն, և պատգամաւորութեան մը առաքումն Ալէքսանդր Իշխանին, որ ի Ռումանիա գտնուիլ կը կարծուէր։ Կը ծանուցանէր նաեւ մեծ լուսաւորութիւն մը ի Ռուսճուգ և ի նպաստ Իշխանին մեծ ժողովի մը։

«Հինգշաբթի, (14/26 օգոստ.) երկու ազդարարութիւնք փակցուեցան ի Վառնա. մին մահու պատիժ կը սպառնար ամենափոքր չփոթութիւն յարուցանողին, և երկրորդը կը ծանուցանէր յաջորդ օրը դէպ ի Դրէնի մը գումարումը Բազաքապետութեան հրապարակին վրայ։ Մէջբերին ներկայ էին 500 անձինք։ Զորս երեւելիք չբեղ ներբող մը խօսեցան Ալէքսանդր Իշխանին արժանեաց վրայ, նորա վերահաստատութիւնը պահանջելու, և պարսաւեցին յեղափոխական առժամանակեայ կառավարութիւնն, որ փորձած էր զրկել պուլկար ժողովուրդն իւր Վեհապետէն։ Այս ճառեր յայժ ծափահարեցան ժողովրդէն, և Պահպանողականք իսկ բերան չբացին ընդդիմախօսելու։ Դիտելի է որ Վառնայի գլխաւոր Պահպանողականք քանի օրէ ի վեր անհետ եղած են։

«Մէջբերին որոշեց. Ա. Ընել ամեն ինչ որ հարկաւոր է՝ Ալէքսանդր Իշխանը վերահաստատելու համար Պուլկարիոյ գահուն վրայ։ Բ. Պատգամաւորութիւն մը զրկել նմա, Վառնայի ժողովրդեան զգացմանց հաստատիքը տալու։ Գ. Պընդել որ այս չփոթութիւններն յարուցանող առժամանակեայ կառավարութեան պետերը խստիւ պատժուին։

«Պատգամաւորութիւնն երեկ ճամբայ ելաւ, առանց իսկ գիտնալու թէ ո՛ւր պիտի գտնէ Իշխանը։ Պատգամաւորութիւնը կը բաղկանայ Վառնայի Բազաքապետէն, և չորս երեւելիներէ, որոց մին Թուրք, Խըտրճալի Ահմէտ էֆէնտի։

«Այս առաւօտ փակցուեցան երկու ազդեր, որոց մին կը ծանուցանէ «Իշխանական Տեղապահութեան» կառավարութեան կազմութիւնն ի Սոֆիա, և միւսը Վառնացւոց կը հաղորդէ Ալէքսանդր Իշխանին Լեմպէրկէ մէկ հեռագիրը, ծանուցանող թէ կիրակի օր Ռուսճուգ պիտի գայ, և անտի Սոֆիա երթալով, իւր իշխանութիւնը պիտի վերսկսի կամքն Աստուծոյ և հաճութեամբ Ազգին։»

* * *

(Ռ—ԷԼ ՀԷ—ԷԼԷ)

Բեռլսպուրգի, 27 օգոստոս

Զեկույց մը մատուցանին կը յայտարարէ Պ. ամ Կիրսի չշրջաբերականն ի մասին Պուլկարիոյ դէպքերուն, այր վրայ կը խօսի Վիէննայի Դիվանը լրագիրը։

Ժ. ամ Ս. Բէրէսֆորտ, խօսելով Պիզմարք իշխանին եւ Պ. ամ Կիրսի տեսակցութեան վրայ, կ'ըսէ թէ այդ տեսակցութիւն կ'ապացուցանէ երից կայսրութեանց միջեւ համաձայնութեան գոյութիւնը։

Ֆրանգֆէնսպատ, 27 օգոստոս

Պիզմարք իշխանն այս իրիկուն Ֆրանգֆէնսպատ մեկնեցաւ։

Պէրլին, 28 օգոստոս

Պիզմարք իշխանն երէկ իրիկուն Ֆրանգֆէնսպատ վերադարձաւ։

Պուքրէշ, 28 օգոստոս

Պուլկարիայէն կը հեռագրեն.

Պ. Սգամպուլոֆի մէկ յայտարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Իշխանական տեղապահութիւն մը կազմուած է ի Սոֆիա, և միւսը Վառնացւոց կը հաղորդէ Ալէքսանդր Իշխանին Լեմպէրկէ մէկ հեռագիրը, ծանուցանող թէ կիրակի օր Ռուսճուգ պիտի գայ, և անտի Սոֆիա երթալով, իւր իշխանութիւնը պիտի վերսկսի կամքն Աստուծոյ և հաճութեամբ Ազգին։

* * *

(Ռ—ԷԼ ՀԷ—ԷԼԷ)

Բեռլսպուրգի, 27 օգոստոս

Զեկույց մը մատուցանին կը յայտարարէ Պ. ամ Կիրսի չշրջաբերականն ի մասին Պուլկարիոյ դէպքերուն, այր վրայ կը խօսի Վիէննայի Դիվանը լրագիրը։

Ժ. ամ Ս. Բէրէսֆորտ, խօսելով Պիզմարք իշխանին եւ Պ. ամ Կիրսի տեսակցութեան վրայ, կ'ըսէ թէ այդ տեսակցութիւն կ'ապացուցանէ երից կայսրութեանց միջեւ համաձայնութեան գոյութիւնը։

Պիզմարք իշխանն երէկ իրիկուն Ֆրանգֆէնսպատ վերադարձաւ։

Պուքրէշ, 28 օգոստոս

Պուլկարիայէն կը հեռագրեն.

Պ. Սգամպուլոֆի մէկ յայտարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Իշխանական տեղապահութիւն մը կազմուած է ի Սոֆիա, և միւսը Վառնացւոց կը հաղորդէ Ալէքսանդր Իշխանին Լեմպէրկէ մէկ հեռագիրը, ծանուցանող թէ կիրակի օր Ռուսճուգ պիտի գայ, և անտի Սոֆիա երթալով, իւր իշխանութիւնը պիտի վերսկսի կամքն Աստուծոյ և հաճութեամբ Ազգին։»

* * *

Ատրբանից մեզ գրում են հետեւեալը. «Ձեր լրագրի թիւ 76-ի մէջ, իբրև լուր տպած մի պարոնի նամակը, որտեղ լատուն նկարագրում է Ատրբանի հայերի կեանքը, հաղորդելով որ նրանք օտարացած են իրանց եկեղեցուց, մայրենի լեզուից, մի ցաւալի տգիտութիւն գործեց տեղս հայերի, մանաւանդ երիտասարդ սերունդի վրայ։ Սխալվում է թղթակիցը հաւատացնելով որ ատրբանցի հայերին չեն հետաքրքրում ոչ հայոց եկեղեցին, ոչ թատրոնը, ոչ լրագրութիւնը, ոչ էլ դպրոցները։ Ընդհակառակն, տեղիս հայերը օրից օր աւելի են հոգում իրանց դպրոցների մասին, աշխատում են գեղեցկացնել, բարեկարգել դպրոցները. այստեղի եկեղեցիները, դպրոցները ազգասացոյը կարող են օրինակելի համարվել։ Այս տեղի հայերը միանգամայն յետ չեն մնացած ոչ ազգային զգացմունքից, ոչ էլ ժամանակի պահանջներից։ Մենք կարծում ենք որ լրատու պարօնը ծանօթ չէ ատրբանցի հայերի կեանքի հետ։»

---

Օրդուբաթի մօտ գտնվող Կարմիան գիւղից մեզ գրում են հետեւեալը. «Օրդուբաթից Մեղրի տանող ճանապարհը, որ անցնում է Երասխի մօտով և Պարսից սահմանի վրայ է, համարեա անանցանելի է դարձել։ Սեաղակները այնքան շատացել են, որ այդ ճանապարհով գնալը չատ վտանգաւոր է։ Տեղական ժողովրդեան համար այդ մի ցաւ է, որովհետեւ Մեղրի-Օրդուբաթեան ճանապարհը հաղորդակցութեան համար մեծ նշանակութեան ունի։»

---

Նուլավերից մեզ գրում են հետեւեալը. «Յուլիսի 27-ին այստեղ Ս. Աստուածածնի եկեղեցում, խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, մի 18 տարեկան թուրք աղջիկ, որը սկրահարված է մի հայ երիտասարդի վրայ եւ ուզում է ամուսնանալ նրա հետ, մկրտվեցաւ եւ ընդունեց լուսաւորչական կրօնը։»

## ԳԱՒԱՌ ԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ՀԱՅԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԹՂԹԱԿՑԻՆ

---

ՄՈՒՇ, Յուլիս

Դերձակեան Սրբազան, որ Տիգրանակերտէն Խարբերդի ճանապարհով մեկներ էր դէպ ի Մուշ, թուէս քանի մը օր յառաջ Սուրբ Կարապետի վանքն հասնելով՝ Վանուց կառավարութեան պեկը ձեռք առաւ։

Ն. Սրբազնութիւն Վանուց առժամանակեայ Տնօրէն ժողովը լուծելով՝ նոր ժողով մը կազմեր է և մեզի է մատուցեր ձեռնարկել վանքին կարեւոր գաւառաձեռնարկութիւնքն։ տեսնենք սակայն ի՞նչպէս եւ ի՞նչ հիման վրայ պիտի սկսի այս նշանաւոր վանքին բարեկարգութիւնն. չա՛տ կարող ձեռքեր յանձնեցան այս վանուց բարեկարգութեան խնդրոյ եւ գծարգարար յայտնի արգելքներու երեսէն չկրցին ըստ առաջին «հոգ մի՛ դր, հանէ։» կարգը եկաւ Դերձակեան Սրբազանին։

Տ. Արիստակէս Սրբազան, ի՞նչպէս անցեալ տարի, նոյնպէս եւ այս անգամ յայտարարութիւններ ընել տուաւ թէ Վարդավառին ասնավանք պիտի լինի, հեռատարար ազատ է ամեն ոք նշանաւոր տեղերուն Ս. Կարապետի վանքն ապրանք տանիլ առեւտուր ընելու։

Այս յայտարարութեան վրայ ինչպէս յայտնի է Մուշէն, Բաղեշէն և չրջականերէն մեծ քանակութեամբ ապրանք պիտի տարուի հոն. թէ եւ առաջին տարիներն ալ ասնավաճառներ կ'ելլային Ս. Կարապետի վանք եւ շատ քաղաքներէ ապրանքներ կը կը փոխադրուին անդ, սակայն 10—15 տարիներէ հետէ ինչ ինչ պատճառներով արգելուած էր ասնավաճառը։ Գեր. Դերձակեան Սրբազան կը բանայ արգելք, յուսալով որ այդու շահ մը յառաջ պիտի գայ յօգուտ վանքին, մինչդեռ նախորդ մի քանի վանահարք, վնասակար համարելով, արգելած էին։

—Դաւառիս Գեր. Առաջնորդ հայրը թուէս երկու շաբաթ յառաջ Ս. Կարապետի վանքը գնաց այցելութիւն տալու Գեր. Տ. Արիստակէս Սրբազանի և Միաբանութեան, ուր երկու օր մնալէ և վանահօր ու Միաբանութեան հետ սիրալիր տեսակցութիւններ ընելէ յետոյ անցաւ ի Վարդօ։ Այս գաւառակը կ'կնայ Մշոյ արեւմտահիւսիս և մինն է ՊէՏԷՏ (բիւրակեան) լերանց հովասուն եւ տերի լեռնադաշտերէն. գաւառին մէջ կը գտնուին 3 հայաբնակ գիւղեր և անոնցմէ զատ Քրդաց գիւղերը. հայաբնակ գիւղերն են Սալքան, Պաքան, Տօտան, Կէօնտէմիր և Կիւմկում. վերջինն մէջ կը նստին գաւառակին գայմագամը և կառավարութեան ուրիշ պաշտօնեայք։

Սրբազան Առաջնորդը յիշեալ գիւղերը առանձին առանձին այցելութիւններ ընելով հոգեւորապէս մխիթարած է ժողովուրդը, և 7-8 օրէ վերջ Զարպու Հօրի ճանապարհս Մուշ վերադարձաւ, և որովհետեւ Ն. Սրբազնութիւնն բաւական առնել ի վեր Պուլանքը երթալու մտադիր էր, սեղը ինչ ինչ ընթացիկ գործեր կարգադրելով մեկնեցաւ Պուլանքը, ուր պիտի մնայ առնուազն ամսոյ մը չափ։

Վերջերս Պուլանքէն առնուած տեղեկութիւնք ցաւալի են։ Այսպիսի միջոցի մը Սրբազան առաջնորդի ներկայութեան պէտքն անդ զգալի լինելուն՝ գնաց։

—Զորուրի կողմանց Քրդերու մէջ կռիւ ծագելով, ոմանք վիրաւորուեր և քանի մ'անձինք սպաննուեր են, նմանապէս ըսպաննուեր են ոստիկան մը և առաջակ մ'ի Մանազկերտ իրենց մէջ ծագած կռուոյ մը պատճառաւ։ Բաղէշի կուսակալը վերադառնալով Զորուրի կողմէն անցաւ իւր պաշտօնատեղին, ի Սասուն թռչելով տեղւոյս միաբանարիճ փաշան և զօրախումբ մը, որք տուրքերը հաւաքելու ետեւէ էին անդ, և Մէջթուսգմի պէյն ալ հ ս կառավարչին փոխանորդելու զրկուեցաւ։

---

ԱՐԱԲԿԵՐ, 28 յուլիս

Երէկ, 27 յուլիս, Երեսփ. ժողովը դարձեալ նիստ ընելով, զրաղեցաւ Առաջնորդին անական 1500 զրչի վճարումն ապահովցնելու խնդրով։ Վարչութիւնն ազգային տուրքի գրութիւնն ընդունած և ժողովրդեան կարողութիւնն եօթն ասոնցնոյ բաժնած էր, բարձրագոյնը տարեկան 100 զրչ. և ստորնագոյնն 5 զրուշ այնպէս որ քաղաքիս 1600 տուն բնակիչէն տարեկան ազգային տուրք 35,000 զրչ. պիտի հաւաքուի, յորմէ 13000 զրչ. Սրբազանին վճարուելով՝ մնացեալն ազգային կենսական պետոյից պիտի գործածուին։ Ժողովրդեան մէջ սկսեր էր հծծիւններ լսուիլ Սրբազանին 32,000 զրչ. պահանջելուն առթիւ, և խնդիրը տեսակ տեսակ մեկնողներ կային. ուրախ եմք որ այսպէս բարւոք կարգադրութեան մը յանգեցաւ։

—Քաղաքիս Կեդրոնական Ուսումնարանը (կեդրոնական բաւէն չերտչիք) որոյ վրայ է գործած ժողովրդեան ուշադրութիւնը, նախանձելի վիճակ մ'ունենալէ հետէ է, գրգռեալ այնպիսի պատճառներէ՝ որոյ շատերուն անտեղեակ եմք, այս տարի առանց քննութիւն տալու արձակուրդ ըրին և այդ մասին նոյն իսկ Հոգաբարձութեան և դաստատուց առարկութիւնքը տարբեր էին. դաստատուք հոգաբարձութեան կը վերագրէին յանցանքն, իսկ այս վերջինները նոցա վերայ. մի քիչ տարօրինակ է ինձ համար տեսնել որ, ամեն անգամ որ հարցնիկ ուզեմ, այն տարին առանց քննութեանց կ'անցնի. 1879ին և 1882ին Տրապիզոնէն եկայ եւ ամառն անցուցի, այդ երկու թուականաց ալ քննութիւն չեղաւ, այս անգամ եւս։ Այս օրերս, երբ թէ ուսումնարանի յանձնաժողովութեան զարկ մ, եւ մղում մը տալու համար նոր ձեռնարկներ եղեր են, գրուեր է տպին ու անդին որ դաստատուներ գան. կը խոստանամ յետոյ գրել կը մաղթեմ որ պրպիւնաւորի։

Բանի որ հոս ժամաներ եմ, ժողովրդեան կարդ դասուն եւ Վարչութեան անդամոց միջեւ գրուութիւն մը կը նշմարուի. այդ սառնութիւնը փաքր ի չատ ընկերակցութեան այլեւայլ ծալքերն ու խաւերը չջոչափդին զնուութիւնէն չկրկրիր. աւագ մարդիկ մեկուսացած են Առաջնորդարանի բոլոր շրջանակէն դուրս, իսկ Առաջնորդարանի մէջ ամուսնացողները կամ Առաջնորդը շրջապատողները վիճաբերու բազմաձայ փորձառութիւնը կ'արհամարհեն. այդ յայտնի քիմնախնդրութեան ապրիւրներն որոնել չենք ուզեր եւ կ'սպասենք որ Առաջնորդ Սրբազանն այդ կուսակցութիւններն ի մի ձուլի, ո՛չ մին փայտիպէ միւսը լքանելով եւ ոչ այն ընդհարանի զայս ընդդիմելով։

—Խարբերդի կուսակալ Հաճի Հիւսէյին փաշան իր վարչութեան ներքեւ գտնուած քաղաքներն այցելութեան ելած է. քանի օր յառաջ հոս ժամանեց, որոյ ընդառաջ փութացին Գոյմագամ պէյն, Առաջնորդ հայրն, երկու ազգէ պատուաւոր անձեր և երգեցիկ մանկտին։ Ն. Վսեմութիւն աչքէ կ'անցուցնէ նոր շ,նուած խճուղին եւ կամուրջները. մեր ազգային Առաջնորդարանն ալ եկաւ՝ ուր Գեր. Առաջնորդն ալ պարտուպատշաճ յարգանօք ընդունեց։ տեսակցութիւնն յայժ սիրալիր եղաւ. այս ընդունելութեան ներկայ էր նաեւ Քաղ. ժողովոյ իւր ամենդրութեամբ. Վսեմ. կուսակալն ինչ ինչ տեղեկութիւններ ստանալով յայժ գոհ եղաւ և համակրական ու քաղաքական խօսքեր ուղղեց. յետ մի քանի աւուրց պիտի մեկնի դէպ ի Այն։

—Քաղաքիս վաճառաց առաջին տեղը կը բռնէ ճաշատ ընտանի կերպասն որ բաւական նշանաւոր է և մերձակայ քաղաքաց բէջ ալ մեծ յարգ ունի. քանի տարիներ յառաջ մի զմիոց կնի տնանկութիւնք յաջորդելով այդ գործոյն հետեւողաց զօրութիւնքն ալ ջլատուեցան եւ սկսան ոմանք կեղծ եւ ստորին կարգի ապրանքներ պատրաստել, որով հարուն ալ սկսաւ աղարտիլ. ուրախութեամբ պտի կը ծանուցանեմ թէ՝ երէկ Գեր. Ս. Հայրն քարոզի պահուն խիստ եւ ազդու յորդոր մը կարդաց որ քաղաքացիք ազգային նախանձախնդրութիւն մ'ունենան տարման ապրանք գործածելու թէ՝ իրենց զգեստուց և թէ՝ իրենց տնական պէտոյից համար, օրինակ զանձն ընծայելով որ Առաջնորդարանի թէ՝ ընդունելութեան և թէ՝ այլ սեկեակները տեղւոյի մանուածոյով, ընարի և կիրթ ճաշակաւ մը զարդարել տուաւ, այնպէս որ Վսեմ. կուսակալն այցելած ատեն խիստ հաճեր և իրենցերուն հրամայեր է քանի մը ծրար մանուաւ գնել. Քարբերդի իր ապրանքն ալ կահաւորելու համար. եթէ Ս. Առաջնորդ Հօր պատուէրը «ձայն բարբառոյ յանապատի» չլինի, մեծ մղում կ'տանայ նոյն արհեստն և դրամն երկրին մէջ մնալով կը բարգաւաճի։ Տ. ՊՈՂՍ.ՃԵԱՆ

---

## ԵՐԱՍԽԱՎԱՆՔ

### ՍԻՐՈՅԱԿԱՆ ԳՈՐՈՒԱ

Լոնտոն, 30 Օգոստոս, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

| | |
|---|---|
| Լիդ. ֆոնտերով | 100 15/16 |
| Սպանիա. Սերի Դ. բացուեցաւ | 14 5/16 |
| » » » գոցուեցաւ | 14 1/8 |
| » » » Գ. | 23 |
| » » » Բ. | 14 3/4 |
| » » » Գ. | 14 1/8 |
| Օթման 1871 | 72 1/2 |
| փոխառութիւն 1877 | 85 1/2 |
| Կանք Օթման | 9 7/8 |
| Եգիպտական փոխառ. 1873 | 97 5/8 |
| Եգիպտական մրցակալ (Իւնիֆիտ) | 72 5/8 |
| » առանձն. (բրիվիլէժիէ) | 95 1/8 |
| Տպրա Սանիէ | 71 1/8 |
| Ֆոմանիալ (փոխառ. Լոչիլա) | 93 3/4 |
| Հունգարական պարատութիւն 4 0/0 | — — |
| փոխանակութիւն Բարիզի վրայ | — — |

Վիէննա, 30 Օգոստոս, ժամ 4 երեկոյ

| | |
|---|---|
| փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ | 126 60 |
| Օսմանեան երկաթուղի | 46 50 |

Բարիզ, 30 Օգոստոս, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

| | |
|---|---|
| բանական դանթ 4 1/2 0/0 | 109 42 1/2 |
| » » 3 0/0 | 82 62 1/2 |
| Օսմանեան քաղաքական Սերի Դ. բացուեցաւ | 14 45 |
| » » » գոցուեցաւ | 14 22 1/2 |
| » » Սերի Բ. | — — |
| » » Գ. | 14 35 |
| Օսմանեան երկաթուղի | 34 42 1/2 |
| » Իւժիրի բաժնեմիջոցներ | — — |
| Կանք Օթոման | 497 50 |
| Դրեսդի Լիոնէ | 535 |
| » Ֆոնսիէ | 1370 |
| Բաժնեկոմս Լիոնի | 1245 |
| Օսուեզի ջրանցք | 2008 75 |
| Իտալական 5 0/0 1877թ | 104 |
| Իտալական դանթ | 99 70 |
| Եգիպտական մրցակալ | 366 25 |
| Պարսկական (արտաքին) | 60 3/4 |
| Բրիօրիթէ Ֆոնսիէ | 355 |
| 0/0 Հէլլենական | 285 |
| Զէք Լոնդրայի վրայ | 25 28 |

---

Այսօր Ղալաթիոյ ՊՕՐՍԱՆ գոց է Գահակալութեան տարեդարձին առթիւ։ Օսմ. գօնսուլիան Բերայի մէջ 15·30 վրց. էր։ Երէկ բարձրացած է մինչեւ 15·36 վրց.

---

## ՐՈՊԵՐԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սոյն վարժարանս յառաջիկայ տարին պիտի սկսի սեպ. 3/15 ին։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել ի վարժարանն, Բումելի Հիսար։

---

## ԻԼԱՆ

### ՇԻՐԲԷԹԻ ԽԱՐԻԼ

Ճիլուսը հիմայունը մէյ մէկ էթ մագրուն հարէթը Բասիշահին էլչէյի չէհրաթինէ միւսաասրի օրան, իշխոյ Աղսթօսքն օն տօգուզունճու Սալը կիւնիւ ախշամը Գոլաղ էշի սօնանմաքրին սէյր ու թէմաշասընա արզու խուշնէլը իշնն պէր վէճհրաթի վարբրլար իմրաի սէվիբը խուշճէկլէրի Շիրբէթի Խարիէ թարաքիքնան իլան օլունուր։

Արապա վարբրը սաաթ եարբանա Քէօրբիւտէն հարաքէթիլ Գապաթաշվէ Իսկիւտարա ուղրաեարագ Պէյիւքտէրէյէ ալնմէթ վէ օրասան սաաթ 4 1/2 տա հարքէթիլ մէգբիր խէկէլէրէրէ ուղրաեարագ Քէօրբիւէ ամտէթ խէճէք տիր։

Եէվմ մէգբիր ագշամը Քէօրբիւտէն սաաթ պիրէ չարեէք գալարագ պիր վարբր հարաքէթիլ Իսկիւտար, Գուզկունճուգ, Պէյլերպէյ, Զէնկէլբէյ, Վանիքէյ, Գանտիլլի, Ս. Հիսարը, Գանլըճա, Զուլպուգլու, Բաշա Պահճէսի, Պէյգօղ խէկէլէրինէ ուղրաեարագ Մէկզարպուրնունա վէ օրասան սաաթ պէշէ չարեէք գալարաք հարաքէթիլ մէգբիր խէկէլէրէրէ ուղրաեարագ քէօրբիւեէ։

Բէկա սաաթ պիրտէ Քէօրբիւտէն տիկեր պիր վարբր հարաքէթիլ Գապաթաշ, Պէշիքթաշ, Օրթաքէյ, Գուրուչէշմէ, Արնավուտքէյ, Պէպէք, Ր. Հիսար, Միրիէօն, Եէնիքէյ, Թարապիա, Պէյլիքտէրէ խէկէլէրինէ ուղրաեարագ Մէկզարպուրնունա կիսէճէկլի վէ կիճէ սաաթ պէշտէ օրասան հարաքէթիլ մէգբիր խէկէլէրէրէ ուղրաեարագ Քէօրբիւ։

Բէկա եէվմ մէգբիր ագշամը սաաթ պիրտէ Մէկզարպուրնունան պիր վարբր հարքէթիլ Պէյիւքտէրէ, Թարապիա, Պէյգօղ, Եէնիքէյ, Միրիէօն, Գանլըճա, Ր. Ս. Հիսար, Գանտիլլի, Արնավուտքէյ, Զէնկէլբէյ, Պէյլերպէյ, Օրթաքէյ, Պէշիքթաշ խէկէլէրէրինէ ուղրաեարագ Սէրայ Պուրնունա գաատար ինէճէկի վէ օրաքարասա պիր միւատէթ արամ իլլէսիկէն սօնրա մէգբիր խէկէլէրէրէ ուղրաեարագ Մէզարպուրնունա գաատար ամտէթ խէճէք տիր։

Քէօրբիւ իլէ Արնավուտքէյ վէ Զէնկէլբէյիւնէ քատար օրան խէկէլէրէտէն Պէյիւքտէրէ Մէզարպուրնունա

| Վարբր իւճրէթի | Մէվգը իւճրէթի |
|---|---|
| Ղուրուշ | Ղուրուշ |
| 3 . . . . | 2 ագիէթ |
| 3 . . . . | 2 ամտէթ |

Պէպէք Վանիքէյ Ր. Ս. Հիսարը Գանլըճա Միրիէօն խէկէլէրտէն Պէյիւքտէրէ Մէզարպուրնունա

| Վարբր իւճրէթի | Մէվգը իւճրէթի |
|---|---|
| 3 . . . . | 2 ագիէթ |
| 3 . . . . | 2 ամտէթ |

Եէնիքէյ Զուլպուգլու Բաշա պահճէսի Պէյգօղ Թարապիա խէկէլէրէրինէտէն Պէյիւքտէրէ վէ Մէզարպուրնունա

| Վարբր իւճրէթի | Մէվգը իւճրէթի |
|---|---|
| 2 . . . . | 2 ագիէթ |
| 2 . . . . | 2 ամտէթ |

Զօճուգլարատան նըսբէթ իւճրէթ ալընաճագ տար։

1886 Աղոսթոս 12

---

## ԻԼԱՆ

### ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Էտիրնէ վիլայէթի տաբէսի տախլինտէ պուլունանագ վէ պուլունարբը-լաճագ օրան ճիւնուտը ճէնազը միւքանէյէ պիր սէնէ զարքընտա էթտէն մատա լիւզումի օրան քեսքէնի երզագէն ֆէյսթէր մալիւմէրի իլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իշպու ադոսթօսը ըսմինին երիմինճի չարշէնպէհ կիւնի գարարը գաթիսի վերիլէճէկլինտէն իթասընա թալիպ օլանլարը մագամ սէրասկէրի լէվազիմաթ տաբէսինտէ կէվմէլէրի իլան օլունուր։

16 օգոստոս 1886

1—3

---

## ԻԼԱՆ

### ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Նգօտրա ֆէրգասը իչիւն Ցէրասաէթտէ թէպլիմ իտիրմէք իւզրէ միւպարեա օլունճագ օրան իւչ եիւզ պէն գէյէկի ճէտիսիչիւնճիւ նիւմէրօ Սթամպօլ տագիգինին էսմանը ֆէրգաի մէգքիւրէ թալսսիսաթէնա մահսուպէն հէվալէթէն վէրիլմէք չարթը վէ չէրաթէթը սայրէսի իլէ պէհէր գէյէկի էլլի սէքիզ բարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իշպու ադոսթօսը ըսմինին երիմինճի չարշէնպէհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վերիլէճէկլինտէն, իթասընա թալիպ օլանլարը մագամ սէրասկէրի լէվազիմաթ տաբէսինտէ կէվմէլէրի իլան օլունուր։

16 օգոստոս 1886

1—3

---

## ԻԼԱՆ

### ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Նգօտրա ֆէրգասը իչիւն Ցէրասաէթտէ թէպլիմ իտիրմէք իւզրէ միւպարեա օլունճագ օրան իւչ եիւզ պէն գէյէկի ճէտիսիչիւնճիւ նիւմէրօ Սթամպօլ տագիգինին էսմանը ֆէրգաի մէգքիւրէ թալսսիսաթէնա մահսուպէն հէվալէթէն վէրիլմէք չարթը վէ չէրաթէթը սայրէսի իլէ պէհէր գէյէկի էլլի սէքիզ բարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իշպու ադոսթօսը ըսմինին երիմինճի չարշէնպէհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վերիլէճէկլինտէն, իթասընա թալիպ օլանլարը մագամ սէրասկէրի լէվազիմաթ տաբէսինտէ կէվմէլէրի իլան օլունուր։

16 օգոստոս 1886

1—3

# ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

**ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ**

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,591,956
ՀԱՍՍՅԹ 1884 ՏԱՐԻՈՅ 1,718,462

**ՆՈՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ**

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 2,993,181
ՀԱՍՍՈՅԹ 1884 ՏԱՐԻՈՅ 828,858

*Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտագաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ տուժած վնասին 11,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։*

# ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 500,000 — **Մ Ա Ր Ի Թ Ա Յ Մ** — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ. Ոսկի 120,000

*Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ ջոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և գրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Գալաթիա Գումրիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ* **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։*

## Ն. ԹԷՕՏՈՐԻՏԷՍ

**ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ**

ՀԻՄՆԵԱԼ 1859 ԻՆ

**244, Բերայի Մեծ փողոց, 244**

Կալաթա-Սերայի ոստիկանատան դէմ առ դէմ

*Այս առաջնակարգ հաստատութիւնը վաղուց ծանօթ է մայրաքաղաքիս բժշկաց և հանրութեան իւր դեղերուն լաւ պատրաստութեամբ և արագագրութեանց ընտիր տեսակով։*

*Բաւ է ուրեմն նշանակել թէ Կեդրոնական դեղարանն՝ իւր համբաւը գլուխ. թեանց յառաջդիմութեան մակարդակին հաւասար բռնելու համար՝ Եւրոպայէն կ'ստանայ ամէն նոր մանաւանդ խորհրդաւորներն և դեղերն որք արդար յաջողութիւն մը վաստակած և մայրաքաղաքիս Բժշկական Մարմնոյն հաւանութեան արժանացած են։*

**ԴԵՂԱՐԱՆԸ ԲԱՑ Է ԳԻՇԵՐՆԵՐՆ**

*ամէն ժամ և պայմանաւոր միշտ պատրաստ են հաճոյակատարութեան տրամադրութեան ներքեւ դնելու իրենք զիրենք, թէ գիշերն և թէ ցերեկն։*

## ՄԱՏԷՍՈՆ Ա. Ա. ԱԼԼԷՆԻՆ

Ա՛Ր ԼՈՒՍԱՒՈՐԱՆՈՅԹ ՄԱԼՈՒ ՆՈՐՈՂՈՂ

(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

*Ներսկայ ընկած մազերուն գոյն, վերնիճ ու գեղ կուտայ։ Կը նորոգէ անոր կիսերը, այժը և աճումը։ Գլխու թեփը շուտ մը անհետացի կ'ընէ։ Իր անուշ հոտը առատ է ու հեշտալի։*

"Մէկ շիշը կը բաւէ։" Լայդ փորձը ունեցան ամենքը որոնց մտիրագուշած մազերը իրենց բնական գոյնին դարձան, և ճաշատ տեղերը մազով ծածկուեցան։ Նեղիկ չէ և ամենեին վնաս մը չըներ։ Թէ որ կ'ուզես թարմ մազ ունենալ և բոլոր կենդանի մէջ պահել, առանց ուշանալու շիշ մը ստացիր ԱՆԻՆ Ա. Ա. ԱԼԼԷՆԻ Հանաշեռնական Խաչ Նորոգիչն։ (MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Դիրաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Նշանակէ Խարիպ ու Նիու Եորք։ Կրամաճառուի ամէն սափրիչներու, անոյշ իւղագործներու և անդրեցի գեղագործներու քով։

**Կը գտնուի Ն. և Ժ. Դանզիւք եղբարց բրիտանական դեղարանն, Բերա, Մեծ փողոց. Էտմընտ Գարուանա, Անգլիական մթերանոց, Եիւքսէք Գալաթիայի. և Իզիտոր Լագանտէլլա, 433, Բերա Մեծ փողոց։**

## ԳՈՒԻՆ

**ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ**

## ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

**ՐԻԼԱՅԸՆՍ**

*Ծովային ապահովագրութիւն։ —Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Պ. Ժ. Վ. Ուիթիլ, Ուիթիլ խան Պահչէ-գարու Պոլիս. կամ Գալաթիա Մէրթէկպանի փողոց Իզզէթ բաշա խան թիւ 6։* 507

DEUTSCHER Handels-Verein

**ԳԵՐՄԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. Ի ՊԷՐԼԻՆ**

ՑԱՐԴԱՐՈՒՄՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՑ,
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔ հանրօգուտ շինութեանց, նախարարութեանց, քաղաքային վարչութեանց համար եւ։
ՇԻՆՈՒԱՆԱՆԻՒԹՔ երկաթուղեաց։
ՇՈՓԵՆԱՐԱՆ, ջրաշարժ և հողաշարժ մեքենայք, ջրհանք եւ։
ԵՐԿԱԹԱԳՈՐԾԱԿԱՆ և ճարտարական մեքենայք։
ԳԱՐԴԻՔ ամէն տեսակ։
ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ լուսաւորութիւն։
Գերմանական Առեւտրական Ընկերութեան ներկայացուցած հաստատութեանց ապրանաց մանրամասն ցանկերն և ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ իւր գործակատարներն ի Կ. Պոլիս.
ՀԻԿՕ և Ֆրիէտր ԼԱՆԴԳԷՐՋՈՒՆԿ
Ֆընտըքլեան խան, 15 և 16, Կ. Պոլիս

**ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ**

**ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ**

**ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ**

**ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ԱՌԱՐԿԱՑԻՑ**

եւ եւ եւ

Գործարանի վաճառականներուն պատմութիւնը

ՍԻԿՈՒԼԻԹԻ ԹՈՒՂԹ

**ԿԼՈՊ**

Ֆրանսական արտադրութիւնք և ամենքն ա ընտիր

ԳԻՆԵՐՆ ՑՈՅԺ ՉԱՓԱՒՈՐ

Մեծապատիւ և գեղեցիկագոյն վաճառատուն

Գաւառական յանձնարարութիւնք

Սիկիլիան Համար Ֆրնտրքլեան խան, Թիւ 1 և Թիւ 27 առ 28 Զարշլը խան, ՊՈԼԻՍ։

**ԿԱԼԶԻԻ ՄԻԶԱՌԱՍԱՊԱՆ ՓՈՇԻՆ**

ԱՄԵՆԱԶԱՐԴԻ ԴԵՂ, ՄԷ Մլուկներու, Լուերու, Ոչիլներու, Ճանճերու, Մժեղներու, Մրջիւններու, Թրթուրներու, Յորենի որդերու եւ դէմ։

Ֆիլոն կը ծախուի 12 Ֆրանք. թղթատարութեան միջոցաւ, 100 կրամն 1·95 Ֆր. է։—Դիմելու է առ Է. ԿԱԼԶԻ, 71, Գուռ տէրպոնվիլ, Լիոն։

Արեւելից համար ներկայացուցիչն է Դեղագործական Մթերանոցն, Գալաթիոյ Մեծ Փողոց, 35, Կ. Պոլիս։

**Ա.ՅԵՐԻ ՍԱՐՕՍԱՓԱՐԻԼԼԱՆ**

Արեան անմաքրութիւնը յառաջ կը բերէ կազմութեան մէջ ուժի և առոյգ վիճակի նուազումն, որ կը պատճառէ խոլ և բազմատեսակ խուլական հիւանդութիւնք, մորթի փչուելք, շարաւլից պալարներ, ուռոյցք, վէրք, գոնոյութիւն, օձիկ, ոսկորի հիւանդութիւնք, հողմախտ (եէլ) և ջղացաւ։

Արեան մէջ խոյլի հակամիտութիւնը ընդհանրապէս ուրիշ շատ հիւանդութիւններ ալ կը պատճառէ, ինչպէս ստամոքսի, երիկամանց և լեարդի տկարութիւնք, գալուկ, անմարսողութիւն, թանչք, մեկամաղձոտութիւն, սրտի հիւանդութիւնք, ընդհանուր անզօրութիւն և շատ ուրիշ թոքային ախտք։

Աչաց և ականջի վէրք և այլ նման հիւանդութիւնք ընդհանրապէս խոյլային տրամադրութեան հետեւանքն են։

Կանացի տկարութիւնք ընդհանրապէս ապացոյց են թէ կազմութեանը մէջ հիւանդոտ վիճակ մը և խոյլային տրամադրութիւն կայ։ Նաեւ գաղիական ախտն արեան թունաւորման ամենէն սոսկալի տեսակն է և ամենէն վտանգաւոր ազգաբեր խոյլային հիւանդութեանց ծագումն տալու։

Սրդ՝ արեան ամէն տեսակ անկարգութեանց և խոյլային հիւանդութեանց համար Ա.յերի զտեալ Սարսափարիլլայի բաղադրութիւնը գիտցուած դարմաններուն մէջ ամենէն զօրեղն և լաւագոյն դեղն է, ինչպէս բազմաթիւ փորձերով հաստատուած է։

Կը ծախուի դեղավաճառաց քով։ Կեդրոնատեղին է Գալաթիա Բէրշլմէկ բազար Եէնի ճամփի դրան կից Ս. Մ. Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը։

## ԴԵՂԱՐԱՆ ՆՈՐՄԱԼ

## Հ. ԷՄԻՐԶԷԵԱՆ

**ՊՈԼԻՍ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԱՀՄՈՒՏԻ ԹԻՒՐՊԻ ԴԷՄ**

*Կը ծանուցուի արդոյ հասարակութեան թէ սոյն դեղարանն, որ արդէն ծանօթ է երկու տարիէ ի վեր և դիմողներն չափազանց գոհ մնացած են, առաւել գոհացուցիչ դիրքի մէջ է այսօր ամէն նիստմամբ։*

*Ցոքթոր Նազարէթեան իւր ուսումն Գալլիոյ մէջ առնելէ և երկար տարիներ հիւանդանոցաց մէջ աշխատելէ յետոյ Պոլիս վերադարձած ըլլալով, սոյն դեղարանի մէջ ամէն երկուշաբթի և հինգշաբթի ժամը 3—8 հիւանդ պիտի ընդունի. շաբաթ օրերը ձրիաբար պիտի ընդունի կարօտեալներն։*

*Աւելորդ կը համարինք Ցոքթորի արժանեաց մասին գրուեան շապել։ Իւր երկարամեայ փորձառութիւնքն կրնան վստահացնել հասարակութիւնը։*

*Առանձնարոյժ Ցոքթոր Ժօզէֆ Նազարեթ եւ ամէն օր մինչեւ կէս օր ակռայի վերաբերեալ հիւանդութիւններ պիտի դարմանէ։*

ՀԱՆՐԱՁՐԱՑԻՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

**VICHY**

**ՎԻՇԻ**

Ֆրանսա (գաւառ Ալիէի)

ԿԱԼՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Վարչութիւն՝ Փարիզ, 8, Պուլվար Մոնմարթր.

*GRANDE GRILE.* — Աւշային տկարութիւնք, մսորոգական ճանապարհաց հիւանդութիւնք, լեարդի և փայծաղի խնբուումն, ներքին զարգացանց լցումնք, մաղձային քար եւայլն։

*HOPITAL.* — Մարսողական ճանապարհաց հիւանդութիւնք, ստամոքսի ծանրութիւն, դժուարամարսութիւն, ախորժակի պակասութիւն ստամոքսի, ջղացաւ, անմարսութիւն։

*CÉLESTINS.* — Երիկամանց և փամփուշտի տկարութիւնք, միզական աւազ և միզական քար, յօդացաւ, շաքարախտ (Տիաբէթ), սպիտակուց — միզական (Ալբիմինուրի)։

*HAUTERIVE.* — Երիկամանց և փամփուշտի տկարութիւնք, աւազ, քար, յօդացաւ, շաքարամիզութիւն, սպիտակուց — միզական։

Աղբիւրին անունը պէտք է փնտռել շիշերու քաքսիւրին վրայ։

Պոլսոյ ամէն դեղագործաց և դեղավաճառաց քով կը գտնուի։

## ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ. և Հ. ԲԻՒԶԻԻԲԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Պոլիս Կոմուրճիի Բերիթ 77

Զարմանալի գնով և արագագրէն կը գործադրուին եկած դեղագիրները

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԴԵՂՈՒԲԻՑ

Պ. և Հ. ԲԻՒԶԻԻԲԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԵԷՆԻ Ճամփի Բերա 26

ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԸՆԴԱՐՁԱԿ

ՆՈՒԱՏԱԾՈ, ՁԿԱՆ ԻԿՈ ՆՈՐԸՎԵԿՈՑ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՔ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱԼԼԻԱԿԱՆ ԴԵՂԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՆՐԱՁԱՑԻՆ ԶՈՒՐ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ

**ՄԹԵՐԱՆՈՑ**

**ԲԻՆԱ ԲԱԼԻՊԼԱԹԱՑԻ**

Մ. ՊԷՅԼԻԿՃԵԱՆԻ

Այս յոյժ ախորժահամ բուժական ըմպելիքը ընդարձակ գործածութեան մրուած է քիչ տարիներու մէջ իւր անսխալ ազդարարիչ ներգործութեան շնորհիւն, որ սակաւ, ցժգոյն և ընդհանուր առմամբ վատառողջ կազմութեանց ապաքինութեանը ազդակաց միջոցն է։

Կը վաճառուի Պոլսոյ կողմը կամուրջին գլուխը Քիւչիւքեան Եղբարց դեղարանը թիւ 77. կը գտնուի նաեւ ուրիշ դեղարաններու մէջ։

Կը յանձնարարուի մասնաւորապէս զգուշանալ կեղծ շինուածներէն։

**ՏԱՄՈՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ**

ՄԻԶԱՌԱՍԱՊԱՆ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ

**ՃՇՄԱՐԻՏ ՓՈՇԻՆ**

Սենեկաց եւ զգեստուց համար

Ա. ՄԻԼԱԳՈՎԻՉ

Ի Սմբլիզ (Գալատիա)

Կեդրոնատեղի ի Կալատա, Մոմ-Հանէ Լոյտ խան, 2։

ԵՐԿԱՆԱՔԱՐ առաջին կարգի և զուտ պղտ պատէ, կրելով ՍԻՏՆԷՅ ՆՕՈՒԻԼ. Նշանը։
Կաշիէ ՓՈԿԵՐ ամէն մեծութեամբ, մեքենայներու համար։
ՌԵՏԻՆԵՆ իւղ մեքենայից համար։
ՄԱՀՃԱԿԱԼՔ երկաթէ և արտրէ։
ՄԱՄՈՒԼՔ ընդօրինակութեան։
Զանազան տեսակ ԴԱՐԲՆԵԱԼ առարկայք։
Անգլիական ԹԱՆԱՔ տպագրատանց համար։

**ՍԻՏՆԷՅ ՆՕՈՒԻԼ ԵՒ ԸՆԿ.**

վաճառական և ընդհանուր գործակալ

ՅԱՆԶՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

Գէորգ պէյ խան, Եիւքսէք Գալատրում Գալաթիա, Կ. ՊՈԼԻՍ

Միակ կեդրոնատեղի

**ՄԻԱՆԶԷՐԻ ԳՐԱՄԱՐԿԵՂՑ**

Որոնք գործ կը ընծայեն երկաթ և խարտոյտ

Գնողաց համոզման համար մեր վաճառատանց մէջ կը գտնուին վկայագրեր Եկեղեցի մէջ եղած փորձերու ապացոյցներ։

**ԲԼԱՔԻ ԱՐԾԱԹԵՂԷՆՔ**

Անգլիոյ հռչակաւոր գործարանէն

**ՁՕՆ ՆՕՈՒԻԼ ԵՒ ՈՐԴԻՔ**

ԱԾԵԼԻՔ, ՄԿՐԱՏՔ ԵՒ ՁՄԵԼԻՔ

Նոյն վաճառատան

ԲԵԴՐՈՒԼԻ ԼԱՄԲԱՐՆԵՐ

Նոր կատարելագործութեամբ շինուած, երկու լոյսով

Վաճառատունս յանձնարարողէջերով կրնդունի ամէն տեսակ ապրանքներ ապարիչ։

## ԳՐԱՄԵՆԵԱԿ

Մ-վոյի, գեղոյի և ցամաքային ապահովագրեալ

12 ½ 13, Զիլելի խան, Պոլիս

Սարդարեանք, Տ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ և ԹԻՒԼՊԷՆՏՃԵԱՆ, պատիւ ունին ծանուցանել վաճառականաց թէ Ընդհանուր Գործակատար անուանուած են Մանհայմի ՌԵԱՍՈՒՐԱՆՍ ՄԱՐԻԹԻՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Compagnie de Ré-Assurances Maritimes de Mannheim

Այս ընկերութիւն, Պայմանագրութեամբ հաստատապէս կապուած լինելով ծովային ապահովագրութեանց ուրիշ ընկերութեան մը հետ, ունի ընկերային միացեալ գրամագլուխ մը Ֆր. 15 000 000
Դրամ լիս չրջաբերութեան. հանուած 7 500 000
Պահեստի գրամագլուխ 775 000
Պահեստ սառանձնեալ վտանգներու և չվճարուած մասուց համար 1,750,000

Ուրեմն, Մանհայմի Ռեասուրանս Մարիթիմ Ընկերութիւնն ամէն երաշխաւորութիւն կրնծայէ ապահովաւով, առագաստանաւով, երկաթուղեալ եւ ներսեալ կամ արտասահմանեալ ապրանաց ապահովագրութեան համար։

Ընկերութիւնը նաև մասնակից է «Ա.Ր. ԺԷԼԷՅ Ա.ՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ» Union pour l'Assurance de Valeurs և հինգ ընկերութեանց համաբարեխութեան ներքեւ,

որք 30,500,000 Ֆրանքի

դրամագլուխ մ'ունին, յանձն կ'առնու ապահովագրել ամէն տեսակ արժէք, արժէքուղթ, կտրոն, պանքնոտ, գոնարեղէն եւ, որք կը դրկուին թղթատարութեան և սուրհանդակաց միջոցաւ։

Այդ ընկերակցութիւնները կապող ընկերութեանց անուանքն տպագրեալ են ապահովագրութեան մարքայոց վրայ։

Ընկերութեան Վարչական խորհրդոյ տնօրէնք են.

Թ. Էրգերար, նախագահ Պարիկ հանրական Պանքային
Ֆ. Էնիկէլհարտ, նախագահ
Շ. Ֆունք, տնօրէն Պարիկ հանր. Պանք
Ա. Հարդոժէնսիս, հիւպատոս Հոլանտայի.
Տր. Ֆ. Հէրմ, տնօրէն հանր Գրաւի Պանք.
Շարլ Բայս, հիւպատոս
Ֆ. Սիբիս, երեսփ. Գերմ. դեր-նախագահ.
Տր. Ֆ. Շեդայնր, նախագահ Վիրթէմպերկի Ֆէրայնս Պանքային

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալութեան գրասենեակը։ Պայմանները և գներն յոյժ չահաւէտ։

Գոհարեր-Խաչիկեանք, Հ. Օպէռ, փորձագէտ Վէրիկ ասի Ծովային գործոց գրասենեակն, Սարնդալը խան, 6, Կալաթա։

Ընդհանուր գործակատար
Տ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ Մ. ԹԻՒԼՊԷՆՏՃԵԱՆ

## Վ. ԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Հ. ԼԱՆԺ

24, Բէրլէմպէ պաղար, Գալատիա

**ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԳՈՐԾԻՆԵՐ**

(Պղնձէ, մուրտոյ և թաստիճ երկաթէ)

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ՁՄԻՆԷՆԵՐ

ԲԼԳԴՈՒՈՎ, ՏԱՓՈՅՈՎ ԱՌՈՒԱՌԱՆՆԵՐ

Բրիսթոփիլէ ոսկերչական գործեր

**ԴԱՆԱԿՆԵՐ**

ԱՐՏԷՂ ՊՂԻ ԿԱՀԵՐ

| | |
|---|---|
| Զրկանք Հրէջ գիւրատար մեքենայներ | Ուռագութեան Գործիներ Աւազանի շատրուաններ |

ԵՐԿԱԹԵԱՅ ՄԱՆՐ ԳՈՐԾԻՔ

ՇԻՆՈՒԱԾԱՆԻՒԹՔ

Տատանոցք-Կշռորդք-Յորենի Կշռորդ

| | |
|---|---|
| Սառուցի գործիներ — Սառցամանեներ Սառուցեալ ըմպելեաց գործիներ Գինեալ մսուներ | Տուշ — Լոգարան Լամպաց Որոշներ — Լոցարիր մեքենայ |

32, Մահմուտիէ փողոց, Գալատիա

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Հ. ԼԱՆԺ

## ԳՐԱՄԱՓՈՒՆԱՐՏ

ՇՈՓԵՆԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՐԻՔ

Որ Կոնստանտինոպոլիս կը բռնէ Լէվանտ և Արեւելեան գիծ.

Ուղեւորք և ապրանք կ'ընդունուին Նիւ Եորքի, Պոստոնի, և Միացեալ Նահանգաց ու Գանատայի ամէն կողմերուն համար, Նմանապէս Հալիֆ, Ռուէնի, Բարիզի, Լոնտոնի, Կլասկոյի, Մանչէսդրի, Պրատֆորտի եւ եւ համար։

Ուղեւորաց համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Ամէն չոգենաւու մէջ կայ կին ֆամբրիք մը

Ընկերութեան չոգենաւերը հնչանաւոր հանդիսացած են իրենց հանգստութեամբ և կանոնաւորութեամբ։

Տեղերաց չոգենաւը սեպտեմբեր 13ին Լիվրբուլէն ասա կ'ապատուի։

Գործակատար ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈՒԻՌ
թիւ 1 Գիւլիւք Հալի
փարա խան Գալատա

511

## ՍՈՍ

ՇՈՓԵՆԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՎԷՐՊՈՒԼ ԵՒ ՄԱՆՔԷՍԹԷՐ ՓՂԼ. ԲԱՌՆ

ՍԱՀՄԱՆ

| Անուանք | Թոնոյ | Անուանք | Թոնոյ |
|---|---|---|---|
| Քանոքաւ | 4200 | Սիթիքս | 3000 |
| Տերու | 4000 | Օսայրիս | 3000 |
| Օսմանի | 4000 | Նեբրաթիս | 3000 |
| Սէսսարիս | 3250 | Բերա | 3000 |
| Թիրա | 3250 | Լօրիւս | 800 |
| Մակասար | 3250 | Օրինաս | 800 |
| Մարիսթիս | 3250 | Սեսիլ | 700 |

Օրերու չոգենաւը, նաւապետ Բօլ, ամենայէն առտ հասաւ և իմաստ Լիվրբուլ պիտի երթայ ուղղակի։

Դիմել առ Յ. Թ. ՈՒԻԹՈՒԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանլըք փողոց,
Ուիթոլ խան
ՃԷՅՄՍ ՍՈՍ և ԸՆԿ
515 34, Ճէյմս Սդրիտ, Լիվրբուլ

## ԲԱԲԱԵԱՆԻ

ՇՈՓԵՆԱՐԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՎԷՐՊՈՒԼ, ՄԱՆՔԷՍԹԷՐ ԵՒ Օսթոյի ՓՂԼ. Կանոնաւորապէս բռնալ

| Անուանք | Թոնոյ | Նաւապետք |
|---|---|---|
| Այա Սոֆիա | 3,000 | Գրէք |
| Վարատ | 2,500 | Իսմէլլա |
| Լարատա | 2,500 | Գրուիչանք |
| Լապտիա | 2,500 | Ուիլքս |
| Մասէսոնիա | 3,500 | Մարշ |
| Բուլգարիա | 2,800 | Ֆոթքրաթիլ |

Ընկերութիւնն օրիւաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպան երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն գիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԳԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
515 Գործակալք

## ՖԱՐԼԷՏ-ԼԷՅԼԱՆԴ

ՇՈՓԵՆԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՐԻՔ

Որ Կոնստանտինոպոլիս կը բռնէ Լէվանտ և Արեւելեան գիծ.

| Անուանք | Թոնոյ | Անուանք | Թոնոյ |
|---|---|---|---|
| Ալէքսիան | 2500 | Ֆայմսեան | 3700 |
| Ալղարիան | 2500 | Ֆլորիտեան | 3700 |
| Նոտարդեան | 2500 | Ֆլորենտ | 3700 |
| Ամերիկեան | 2500 | Իսպերիան | 5500 |
| Արապիան | 3700 | Իսպերիան | 5500 |
| Գավարիան | 6000 | Իսպրիան | 5500 |
| Գուլկարիան | 6000 | Լէսպիան | 2200 |
| Գասթելեան | 800 | Լիկուրեան | 2500 |
| Սարդինեան | 2000 | Լիսպան | 800 |
| Տուրոյ | 700 | Օքսորդ | 700 |
| Եէթէքէն | 3700 | Բէրսիան | 3800 |
| Ֆարիան | 3700 | Վալենսիան | 6800 |
| Ֆալէնիան | 3700 | Վիրճինեան | 6800 |

Լիվրբուլէն չոգենաւը, նաւապետ Տէյվիս, սեպտ. 2 ին Լիվրբուլէն ասա կ'ապատուի։

Ուղեւորներու համար ամէն գիւրութիւն

Ամէն մանրամասնութեանց համար դիմել առ
ԷՏՈՒԱՐԴ ԼԱՖՈՆԹԼԷ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւլէթ խան, Գալատիա.

Նաւատերք, Գարոնաք Ֆրէս, Լէյլանտ և ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալներ
Կ. Պոլիս, Լաուրա Լաֆիանդէն.
Զմիւռնիա, Պ. Պ. Քարվար Եղբարք
Ալէքսանդրիա, Կ. Լ. Վահան և ընկ.
Մարդա, Ա. Քամիլերի.
Հերա, Ա. Մ. Մավրոկորդատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդոլ և ընկ.
512

## ՄԱՐՍԵԼԻԱ

ՇՈՓԵՆԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՒԲԵԱՆ

**Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.**

Մարսիլիոյ և Իզմիրի մէջ կանոնաւորապէս բռնալ

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ չոգենաւն է լ Մեծ որ օգոստոս 25 ին Մարսիլիայէն և սեպտեմբեր 1 ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ չոգենաւն է Անարոյ որ պիտի մեկնի սեպտեմբեր 6 ին։

Ուղեւորք և արաք ստանալիք

Նաւագնչքի, ուղեւորութեան և այլ տեսակ դիմելու համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆՆԻՈՒԹ ԲԸՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միւլէթ
Մոմհանէ փողոց, Թիւ 141
514

## ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՐԻՈՒԹ

Ընդ դէմ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օսթոյի

**ԹՈՎ ՄԱՍ ՈՒԻԼՍՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.**

| Անուանք | Թոնոյ | Անուանք | Թոնոյ |
|---|---|---|---|
| Այրատնս | 2,000 | Լէբանոն | 4,500 |
| Անգլիոյ | 3,000 | Մարէնկո | 4,300 |
| Արկո | 1,300 | Մարսարի | 2,500 |
| Պասսանս | 3,500 | Մէյր | 2,000 |
| Պորտոֆիս | 2,200 | Դէրբ | 2,000 |
| Պրամ | 2,000 | Օթելլը | 3,000 |
| Գէրբ | 2,600 | Օրլանտս | 2,000 |
| Գալիբս | 2,500 | Ոդրանոն | 1,300 |
| Գամէ | 2,400 | Ոդրս | 2,000 |
| Գաղս | 2,000 | Բասիքիք | 1,200 |
| Գոսմ | 2,700 | Բալերմոն | 3,200 |
| Տիտս | 2,500 | Բասքեր | 1,700 |
| Տօմինս | 1,800 | Գիգս | 2,800 |
| Էրաքս | 2,600 | Ռիսարիս | 1,400 |
| Տրագս | 2,600 | Ռիմնալս | 3,200 |
| Ֆալքան | 800 | Ռոյս | 3,000 |
| Ֆիտս | 1,700 | Ռամանս | 5,500 |
| Ֆլամինկս | 1,600 | Ռամէս | 3,500 |
| Կալիբս | 5,500 | Պալէրս | 4,000 |
| Կիրանս | 2,200 | Պարֆս | 2,000 |
| Կոզս | 1,800 | Սիլիկս | 2,000 |
| Կրոնս | 2,200 | Սրբենգ | 2,000 |
| Հանկս | | Թասս | 1,200 |
| Հէրս | 2,000 | Թ. Ուիլսն | 3,000 |
| Հիսալիս | 3,000 | Թիկեր | 1,300 |
| Հիւմպերդ | 1,200 | Թուլեսս | 2,800 |
| Ճիոս | 2,300 | Քանգս | 3,600 |
| Քէլս | 2,000 | Ֆէնոս | 1600 |
| Քոֆս | 2,200 | Ֆէրս | 3,000 |
| Լէս | 2,000 | Ֆէրս | 41,0 |

Սուրատ չոգենաւը, նաւապետ Ռոմբրը ընդհանուր վաճառքով մայիս 17 ին Հալէն մեկնած է, և սեպտեմբերի սկիզբը ասա կ'ապատուի։

Քէյրս չոգենաւը, նաւապետ Հէյզ, ընդհանուր վաճառքով Հալէն ասա հասած պարսած և Օսթոա ուղեւորած է։

Ուղեւորներու համար ամէն գիւրութիւններ

Ամէն մանրամասնութեանց համար դիմել առ
ՖՐԷՆՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միւլէթ
խան Գալատիա
514

Ապրանատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՑ